

BUITEN

6^E JAARGANG N^O. 14.

ZATERDAG 6 APRIL 1912.

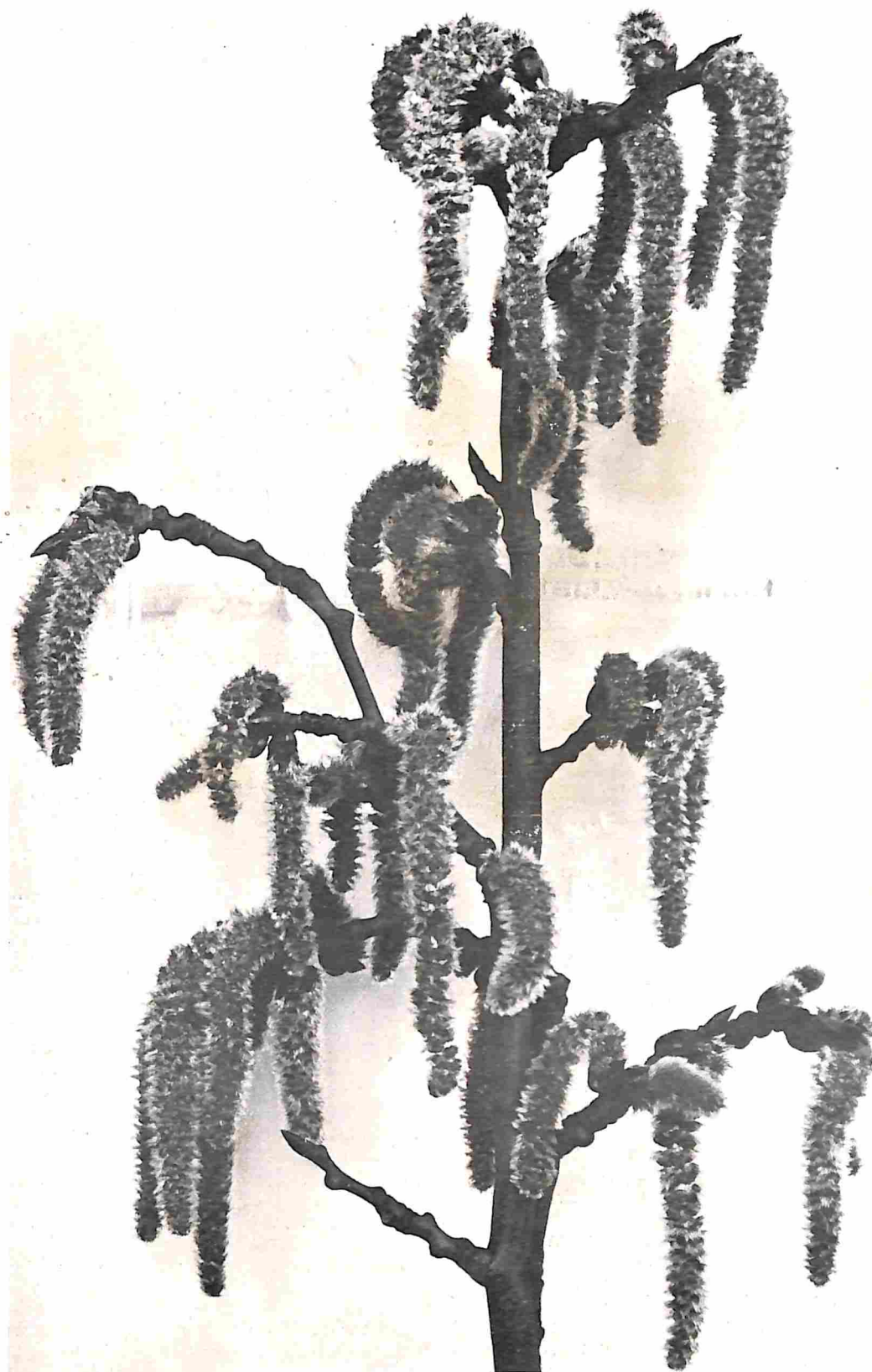

Foto R. Tepe.

KATJES VAN DEN POPULIER.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

INHOUD:

DE NIEUWE VOGELWET, DOOR A. B. WIGMAN	BLZ. 160
GEFORCEERDE EIERENPRODUCTIE, DOOR G.	160
DE STERRENHEMEL IN APRIL, DOOR A. A. N., GEÏLL.	161
GENT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 162—165
DE WIND, DOOR MICHEL MOK	BLZ. 164
DE POPULIER, DOOR K. SIDERIUS, GEÏLLUSTR.	BLZ. 159 EN 165
DE ELS, DOOR K. SIDERIUS, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 166
OUIEVAARS MERKEN, DOOR H. C. DELSMAN, GEÏLLUSTR.	166
DE BIDSPIJKHAAN I, (DE JACHT), GEÏLLUSTREERD	167
DE MEREL-KWESTIE, DOOR A. B. WIGMAN, GEÏLLUSTR.	169
OVERSTROOMD PARK (GEDICHT), DOOR J. H. DE VEER.	170

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografien, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74-76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S, BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

DE NIEUWE VOGELWET.

GELUKKIG is ze er, na tal van wederwaardigheden, doorgekomen! Hoewel we dankbaar moeten zijn voor het behaalde succesje, is toch voor de vogelvrienden de aardigheid er een beetje afgeraakt, toen minister Talma in de wet onderscheid ging maken tusschen nut en schade, door vogels veroorzaakt.

We waren anders zoo goed op weg! In het nieuwe ontwerp toch bestond er geen nuttigheids-grens, want — aldus de Memorie van Toelichting — „geen enkele vogel, ook niet die, welke eertijds in een zeer slechte faam stond, kan volstrekt schadelijk worden genoemd; iedere vogel brengt tot op zekere hoogte voordeel aan, vele berokkenen daarnaast schade, welke echter steeds afhankelijk is van plaats en tijd. . . .” Deze woorden vormen eigenlijk de quintessens van de oorspronkelijke wet, zooals de minister zich die voorstelde: geen vogel schadelijk, dus allen beschermen; zijn er vogels onder bepaalde omstandigheden schadelijk, dan kan voor het dooden van deze door gemeentelijke overheden vergunningen uitgereikt worden. Zoo was 's ministers oordeel, en zeker ook dat van alle vogelvrienden in den lande, die reikhalzend naar zoo'n wet uitzagen.

Ai mij, het heeft niet mogen zijn!

Noodgedwongen toch is de minister van dit standpunt terug moeten komen, en daarmee is de charme er wel wat afgeraakt, „want”, zegt *Het Utrechtsch Dagblad* van 17 Maart zeer duidelijk, „. . . inplaats toch van nu een praktische en uitvoerbare wet tot stand te brengen, gaat men zijn heil zoeken in onderscheidingen, in verschillen, in een „antithese”, welke lijnen onmogelijk aan te geven zijn, aangezien zij door en in elkander loopen en misschien voor ornithologen, maar zeker niet voor de eenvoudige lieden, met de handhaving der wet belast, uit elkaar te houden zijn. Er zijn nuttige vogels en schadelijke vogels, echter in zooverre, dat er vogels schadelijk kunnen wezen, onder bepaalde omstandigheden, op zekere tijden en op bepaalde plaatsen. Eenzelfde vogel kan derhalve nuttig en schadelijk tevens zijn, al naar gelang de tijd van het jaar of de streek, waar hij voorkomt. De nuttigheids- en schadelijkheidsargumenten loopen zóó verward dooreen, dat het lijstensysteem ons voorkomt ten eerste onbillijkheid in het leven te roepen en ten tweede een sta-in-den-weg te zijn bij de praktische toepassing eener positieve regeling. Het wordt hoog tijd, in het belang van onzen vogelstand, dat afdoende maatregelen — voor zoover die bij een wet te treffen zijn — genomen worden om den vogelmoord tegen te gaan, en zoo weinig mogelijk ruimte over te laten voor regelingen, die door hun onpractischen aard een krachtige toepassing der wet in den weg treden. . . .”

Met 58 tegen 6 stemmen is de Wet aangenomen.

Wat hebben we nu met de nieuwe wet gewonnen? In ieder geval dit, dat ons land nu zal kunnen toetreden tot de z.g. Parijsche Conventie (Convention pour la protection des oiseaux utiles à l'agriculture), een machtige vereeniging, waarbij reeds vijftien Europeesche staten zijn aangesloten en die al van 't jaar

1902 af wacht op het oogenblik, dat ook Nederland zich zal aansluiten. De oude vogelwet maakte toetreding onmogelijk, en hoewel het een oogenblik scheen dat het ook nu nog niet mogelijk zoude zijn, wist de minister, door een nieuwe lezing aan een artikel te geven, die hinderpaal uit den weg te ruimen. Dit artikel (29) behelst, dat bij algemeenen maatregel van bestuur wordt vastgesteld, welke middelen om verschillende soorten van vogels te vangen of te dooden geoorloofd zijn, en werd door de Kamer goedgekeurd. „Ware er niet die algemeene maatregel van Bestuur”, aldus de *Arnhemse Courant*. „die wel eenigszins het beginsel der wet aantast, heel veel weer op losse schroeven zet en aan allerlei kleine autoriteitjes de gelegenheid geven zal van hunne onkunde op het gebied der ornithologie te doen blijken, dan zouden we nog dankbaarder zijn. . . .”

Ja, dankbaar kunnen we zijn, zij het dan met een bang harte over de toekomst van sommige vogelsoorten. Ik denk hierbij aan de lijsters. Die brengen het er slecht af in de wet, en zwaar zal zijn de druk, waaronder die dieren de eerstvolgende jaren zullen gebukt gaan.

Voor het vangen van lijsters toch is een termijn van vijf jaren toegestaan, een bijzonder lange tijdsduur, als men in aanmerking neemt, hoe door hen, die daarin hun levensonderhoud zoeken, natuurlijk in die vijf jaren een ware slachting onder de vogels zal worden gehouden, een razzia van de ergste soort, om er, voor de termijn verstreken is, nog uit te slaan, wat er uit te slaan valt. In het lijsterartikel in dit tijdschrift is op een en ander nader de aandacht gevestigd.

En meer nog dan vorige jaren zal er droefheid zijn in de harten der vogelvrienden, als in den herfst de bladen melden, hoe honderden en duizenden lijsters in de Gaasterlandsche bosschen wreedaardig den nek wordt omgedraaid, opdat fijnproevers zich hunne gastronomische geneugten niet behoeven te ontzeggen.

Waarlijk, de vogelwet bevat veel goeds, we hebben haar zoo te zeggen als de eerste stap in de goede richting te beschouwen, als een verbetering van de oude wet van 1880, ze is echter in niet geringe mate voor verbetering en uitbreiding vatbaar.

27-3-'12.

A. B. WIGMAN.

Geforceerde Eierenproductie.

Wine is a provoker of three things . . .
SHAKESPEARE.

VANOUDS worden er allerlei proeven genomen om het middel te vinden, dat de kippen in den kortst mogelijke tijd de meeste eieren doet leggen. Vooral in den wintertijd is deze kwestie voor alle kippenhouders van belang, waarom we noteren wat op dit punt voor nieuws wordt uitgevonden. In Engeland bleek mosterd (Colman's patent) een zeer werkzaam en opwekkend middel om de kippen vroeg en stevig te doen leggen. Gelijke toomen jonge Orpingtons gaven van October tot Maart bij hetzelfde voer, doch terwijl de eene toom per dag een theelepvol mosterd bijgevoegd kreeg, een opbrengst van resp. 369 en 642 eieren. Om vast te stellen of de dieren bij die behandeling ook schade aan den lijve ondervonden, werd de mosterdtoediening nog een half jaartje voortgezet, waarna aan de gedooide mosterdkippen bij sectie-onderzoek niet de minste afwijking te bespeuren viel.

Een Fransch journalist bracht ons echter het volgende nieuwtje. De landbouwkundige hoogleeraar Joubert te Fontainebleau zou in October van het vorige jaar een dozijn jonge kippen in twee groepen van zes geheel gelijke pulletjes hebben verdeeld. Ze kregen alle precies hetzelfde voedsel, die der ene groep evenwel kregen dagelijks, bij wijze van oorlam, elk een glas wijn door haar voer gemengd. Het resultaat hiervan was even verrassend als belangwekkend. Het zestal gewoon gevoerde kippen legde in October samen 4 eieren, in November een, in December niets en in Januari 22 eieren. De zes kippen, welke dagelijks haar glaasje wijn dronken, gedroegen zich bij dien stimulans heel wat productiever. Ze legden over October 28 eieren, in November 57, in December 44 en in Januari 46, dus 148 stuks meer dan de groep geheelonthoudsters over die vier maanden. Wat voor soort wijn door Joubert werd geschonken wordt niet vermeld; was het goede champagne dan is het voordeel zeer twijfelachtig, kon hij echter met een gewoon landwintje volstaan, dan zou zich een nieuw gezichtsveld in de winterproductie van kipeieren kunnen openen, waarbij de klagende Fransche wijnbouwers misschien in beteren doen zouden geraken. Want niet alleen verkreeg Joubert grootere hoeveelheden, ook de kwaliteit der eieren van wijndrinkende kippen wordt beslist beter genoemd dan die der andere.

Wij vinden dit wel interessant, doch zouden heel gaarne eens willen weten of de vergelijkende proeven met die twee groepen verder zijn volgehouden en hoe die eierenstaatjes er over eenige jaren wel uit zullen zien. Ook blijft het een vraag of dan het gewicht der betrokken eieren bij voortgezette vergelijking geen omgekeerd resultaat zou geven. Geheelonthouders toch zullen al wel dadelijk het vermoeden opperen, dat zulk een diët met een dagelijks toegediende dosis alcohol noodzakelijk het kippen-gestel moet ondermijnen; verkalking van bloedvaten, hartverlamming, delirium-tremens, idiotisme, wat al ijselijkheden wachten niet zulk een proevende proefkip! Aan den anderen kant moet echter nog blijken of de geregeld toegediende versnapering werkelijk in staat is om een kip de ongeveer zeventien eiercellen,

welke haar eierstok bevat, als eieren ter wereld te doen brengen in veel korteren tijd als tegenwoordig. Thans moet men daarop van zes tot tien jaren wachten, waarbij in de eerste jaren achter-eenvolgens ± 80 , 120 , 120 en 80 eieren gelegd worden. De eierenproductie vermindert daarna, waarom men goed doet de hoenders dan reeds door jonge te vervangen.

Kon een kip ertoe gebracht worden haar zevenhonderd eieren in een paar jaren te deponeren, menigeen zou, — vooral als het dier er niet onder leed, — dit levensproces van legkip tot soepkip met een gerust geweten verhaasten, al waren dan ook zijn kippetjes iederen dag lichtelijk aangeschoten. G.

DE STERRENHEMEL IN APRIL.

HET volgende overzicht geeft den stand der *Sterrenbeelden* in den vóórvond (omstreeks 9 uur):

Zenith: Groote Beer, Draak;

Noorden: Andromeda, Kleine Beer, Cassiopeia, Cepheus, Draak, Hagedis, Zwaan;

Noordoosten: Lier;

Oosten: Boötes, Hercules, Jachthonden, Kroon, Ophiuchus, Slang, Weegschaal;

Zuidoosten: Maagd;

Zuiden: Schip Argo, Beker, Hoofdhaar van Berenice, Kreeft, Groote en Kleine Leeuw, Raaf, Sextant, Waterslang;

Zuidwesten: Groote en Kleine Hond;

Westen: Eenhoorn, Lynx, Orion, Stier, Tweelingen, Wagenman;

Noordwesten: Driehoek, Giraffe, Perseus.

De *Melkweg* is vóór middernacht nauwelijks zichtbaar. Na den 10^{en} April zullen misschien, ofschoon het seizoen zeer ongunstig wordt, *Zodiakaallicht* en *Gegenschein* nog gezien kunnen worden; den *Gegenschein* zoeken men bij de ster Spica (α van de Maagd).

Er zijn deze maand 3 *Algolminima* waarneembaar, nl. den 1^{en} te 11 uur, den 4^{en} te 8 uur en den 24^{en} te 10 uur; maar ook voor dit verschijnsel wordt het seizoen ongunstig, daar het sterrenbeeld Perseus waartoe Algol behoort te laag komt te staan.

Omstreeks 20 April zijn in den nacht gewoonlijk de vallende sterren vrij talrijk; naar hun straalt-punt in de Lier heeten zij *Lyriden*. Zij worden, zooals ik al meermalen mededeelde, beschouwd als de afval van de eerste komeet van het jaar 1861.

De *tijdsvereffening* neemt deze maand af. De zon is den 1^{en} April 4 min. bij de klok achter, maar den 1^{en} Mei 3 min. vóór.

Paschen valt op den 7^{en} April. De in de formule van Gauss (zie Buiten III N°. 14) voorkomende getallen zijn: $a = 12$, $b = 0$, $c = 1$, $d = 12$, $e = 4$ en de Paaschdatum wordt $22 + d + e$ Maart = 38 Maart of 7 April.

Mercurius en *Venus* zijn niet of slecht waarneembaar.

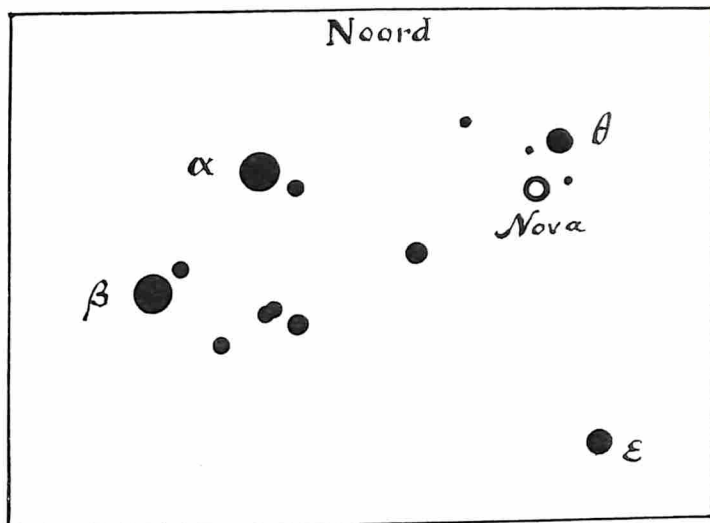
Mars wordt zwak. De planeet bereikt in haar rechtlopende beweging het sterrenbeeld Tweelingen en gaat, dank zij deze Oostelijke verplaatsing, ook in 't einde der maand pas na middernacht onder.

Jupiter komt den 15^{en} al te ongeveer 11 uur op; de planeet is den 1^{en} April stationair en begint daarna hare Westwaarts gerichte teruglopende beweging.

Saturnus verdwijnt in de avondschemering en gaat half April al te 8 uur onder.

In den vroegen morgen van 6 April zal de ster der eerste grootte *Antares* — „tegenhanger van Ares” (Mars), aldus genoemd om de roode kleur — door de maan bedekt worden. De ster verdwijnt te 6 u. 50 m. achter den donkeren maansrand en komt 50 minuten later weer uit den lichten rand te voorschijn, maar daar de maan vóór 7 uur ondergaat, zal het verschijnsel nauwelijks te zien zijn.

Den 12^{en} Maart is door een Noorsch amateur-astronoom een

DE NIEUWE STER IN DE TWEELINGEN.

nieuwe ster ontdekt in het sterrenbeeld Tweelingen, een ster van de vierde grootte, plotseling zichtbaar geworden op een plaats, waar tevoren niets te zien was. Nieuwe sterren zijn niet zeer zeldzaam. Een groot jaar geleden nog (30 December 1910) werd er een in de Hagedis ontdekt (Buiten V, No. 9) van de zevende grootte, die dus niet voor het bloote oog zichtbaar was. Deze *Nova Lacertae* nam in 1911 langzaam af en is nu nog steeds als een ster der 12^e grootte zichtbaar, meer dan 60-maal zoo zwak als bij de ontdekking. *Nova Geminorum* is een zeer belangwekkend object. Na een zeer duidelijke afname in helderheid trad tusschen 21 en 24 Maart een snelle rijzing in, die de ster van 5^m.5 op 4^m.6 bracht; den 27^{en} was zij echter alweer tot 6^m.6 gedaald, en dus in drie dagen meer dan zesmaal zoo zwak geworden. Het is niet te voorspellen, welke verrassingen

ons deze *Nova* nog brengen kan, en ik meen er dus goed aan te doen, voor hen, die in een binocle of in een kijker de ster willen volgen, twee kaartjes, op verschillende schaal geteekend, te geven, waarop men zich met behulp der sterren *Castor*, *Pollux* (α en β) en δ van de Tweelingen gemakkelijk zal kunnen oriënteren. Het belangrijkste evenement der maand is de *ringvormige zonsverduistering* van 17 April. Het kaartje geeft de waarschijnlijkste ligging aan van de zoogenaamde *centrale lijn*, die, zooals men ziet, ten Westen van Maastricht in ons land komt, vrijwel over Bunde, Beek en Geleen loopt, en Nederland ten Oosten van Sittard verlaat. Er is zeker wel 1 à 2 K.M. onzekerheid in deze lijn, zoodat men er zich niet al te nauwkeurig aan behoeft te houden.

Wat ziet nu een waarnemer, op of vlak bij deze lijn geposterd? Te 11 u. 16 m. zal de zon rechts een deuk in den rand gaan vertoonen die grooter en grooter wordt: de maan gaat zich op de zon projecteren. De naar links voortschuivende maansrand bereikt

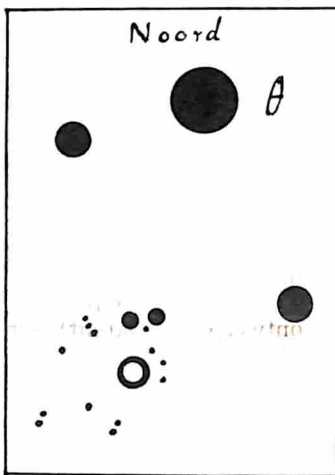
even vóór 12 uur het midden der zonneshijf. Wie den voortgang der verduistering wil waarnemen moet het oog door een zeer donker gekleurd of door een beroet glas beschermen. Te 12 u. 37 m. bereikt de verduistering haar maximum. Zeer korten tijd, niet langer dan een paar seconden is de heele maan als een zwarte schijf op de zon te zien, waarvan rondom een draadfin randje overblijft. Dat is de ringvormige zoneklips, een oogenblik van indrukwekkende schemering gevende midden op den dag. Het lijkt mij onwaarschijnlijk, maar toch niet onmogelijk, dat er gedurende die paar seconden iets van de zilveren *corona* en de roode *protuberansen* zichtbaar wordt. In elk geval zal voor een waarnemer op de centrale lijn het verschijnsel zeer belangwekkend zijn.

Na 12 u. 37 m. wordt de zonneshijf, nu naar rechts gekromd, steeds breder, en te 1 u. 57 m. zal de laatste deuk in den linkerzonsrand verdwijnen: het verschijnsel is afgelopen.

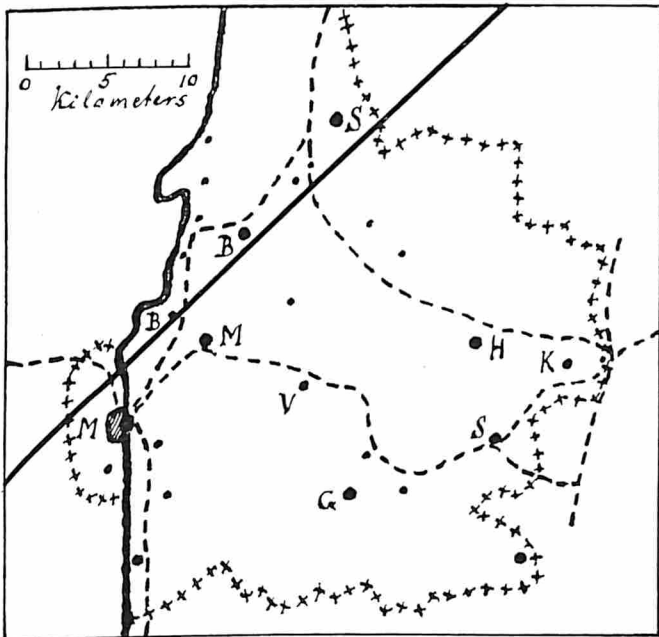
Hoe verder men van de centrale lijn af is, des te grooter deel van de zonneshijf blijft zichtbaar. Harlingen zal 95 pct. van de zonsmiddellijn bedekt zien, Groningen, Amsterdam en den Haag 96, Rotterdam 96.5, Utrecht 97 en Arnhem 98 pct. Voor heel Nederland zal omstreeks 12 u. 37 m. merkbare duisternis intreden, die natuurlijk ook bij bewolkte lucht zeer goed valt te constateeren. Daar de maanschaduw met een snelheid van 48 K.M. per minuut van Zuidwest naar Noordoost voortvliegt, moet dit tijdstip voor Zeeland 1 minuut vroeger, voor Groningen 5 minuten later genomen worden. Wie het geluk heeft, op de centrale lijn een wolkenlozen hemel te treffen, lette, behalve op *corona* en *protuberansen* ook op de planeten Venus, Mercurius en Saturnus, waarvan althans de eerste zoo goed als zeker zichtbaar zal zijn. Venus staat den 17^{en} April 21° ten Z.W. van de zon, Mercurius 4° ten W., Saturnus 23° ten O. Eindelijk op de *vliegende schaduwen*, die tijdens totale zoneklipsen gewoonlijk op witte muren worden gezien, die zich thans mogelijkerwijs ook zullen vertoonen.

Ik verzuimde in mijn Maartartikel de aandacht op de gedeeltelijke *maansverduistering* van den 1^{en} April te vestigen, die als dit nummer verschijnt, al tot het verleden behoort en die ik dus verder niet zal bespreken.

A. A. N.

DE NIEUWE STER IN DE TWEELINGEN.

ZONSVERDUISTERING VAN 17 APRIL 1912. (De centrale lijn).

Foto R. H. Herwig.

GENT. GRASLEIE (QUAI AUX HERBES).

GENT.

GENT, de oude, nijvere stad, de stad der Artevelde's, bereidt er zich op voor in 1913 een wereldtentoonstelling in te richten, die zoo mogelijk de zoo prachtige Brusselsche World's fair van 1910 naar de kroon zal steken. Reeds verrijzen op de uitgebreide terreinen de gebouwen en hallen uit den bodem en is de stad bezig zich in een geheel nieuw kleed te dossen en landgenoot en vreemdeling op waardige wijze te kunnen ontvangen en hem te toonen wat de Gentsche wil- en geestkracht vermogen.

Ongetwijfeld zullen velen onder landgenooten van die gelegenheid gebruik maken om Vlaender wederom te bezoeken. Voor de meesten zal dit een herhaald bezoek zijn, immers de meeste Nederlanders kennen Gent wel; laten de volgende regelen voor hen een herinnering zijn aan bekende en reeds geziene zaken, voor die, welke de stad nog niet kennen, een opwekking tot een uitstapje. Een uitstapje, ja, want een reis naar een stad van ons land naar Gent niet noemen; uit Antwerpen brengt de trein er u in een kleine twee uur, van Zeeland uit is de stad over Vlissingen—Terneuzen gemakkelijk te bereiken; des zomers vooral een verrukkelijk reisje!

Hoewel Gent tot de oudste steden van Vlaanderen gerekend mag worden, nog vele overblijfselen uit lang vervlogen dagen bewaart en op haar geheele wezen een zeker antiek stempel draagt, is zij in geen deele een doode stad, zooals zoovele harer zusters, Brugge, Yperen, Damme of Nieuwpoort; daarvoor zit er te veel levens- en gunst in hare inwoners, daarvoor is hare ligging veel te gunstig. En juist dat is het, wat een bezoek aan Gent zoo belangwekkend maakt, die samensmelting van oud en nieuw, van roemrijk verleden en zeer levend heden, welke men bij schier elken stap opmerkt. De elektrische tram snort er langs hondekar en ezelwagen van het boertje uit de omstreken (de Vlaming is nu eenmaal oer-conservatief), de oude gevel staat er broederlijk naast de wildste fantasie der moderne bouwmeesters, de zeer breede, moderne straten met hunne kinema's en bazar's hebben in hunne zijstraatjes stille, vergeten hoekjes, waar men zich honderden jaren terug zou wanen en de stille begijnhoven worden bestoft door rook en damp van de belendende fabrieken, waarin duizenden medewerkers aan den economischen bloei van het hedendaagsche leven. Scherper contrasten zijn moeilijk denkbaar.

Gent dankt alles, opkomst zoowel als bloei door alle eeuwen heen, aan hare ligging bij de samenvloeiing van twee zeer diepe stroom, aan de Leie en de Schelde; hiervan heeft zij te allen tijde een uitgebreid handelsverkeer gehad, terwijl deze natuurlijke

waterwegen nog door talrijke kanalen, waaronder dat naar Terneuzen haar een directe verbinding met de zee verzekert, verbeterd worden. De Gentsche haven, welke, dank zij de voortvarendheid van een zeer doortastend gemeentebestuur, nog steeds vergroot en vernieuwd wordt, is een der belangrijkste van België; de tonnenmaat der ingekomen schepen, die 1904 een goede 770.000 bedroeg, is dezer dagen, onder feestelijke plechtigheden, tot over het miljoen gestegen. Ook wat de landwegen aangaat bevindt de stad zich in een bevoorrechte positie; de groote spoorlijn Oostende (Londen)—Brussel verzeft haar eene ligging aan een der groote puntlands spoorverzekeringen en haar station is het groote punt, vanwaar de treinen naar geheel Zuid-West-België en Noord-Frankrijk vertrekken en hun aanknooppingspunt vinden. Een definitieve verbetering en vergrooting van het station Gent-Sint-Pieter zal binnenkort maken, dat ook in deze de stad geheel up to date is.

De Vlaamsche nijverheid, vooral de weefnijverheid, was al in de middeleeuwen beroemd, evenals nog heden ten dage het Gentsche laken en linnen tot ver buiten België's grenzen uitgevoerd worden. In de talrijke fabrieken vindt de helft der Gentsche bevolking werk en brood, en dit ook is het wat op de stad vooral haar stempel van fabrieksstad gedrukt heeft. Is het wonder, dat op dezen bodem in het begin der 19de eeuw de eerste stoomspinnery op het vasteland in werking werd gesteld: dat hier de nieuwere ideeën het gemakkelijkst weerklink vonden, zoodat Gent nog steeds een der oudste en heftigste bolwerken is van de nieuwere inzichten op sociaal gebied?

Een andere nijverheid is er, die niet weinig bijdraagt tot Gent's wereldroem, wij bedoelen de bloemkweekery. Ook in dit opzicht belooft ons de aanstaande tentoonstelling ware wonderen en wij gelooven het gaarne als wij denken aan de zevenjaarlijksche bloemententoonstellingen, de *floralies*, die voor elkeen, welke ze wel eens bezocht, onvergetelijke herinneringen zijn van iets zeer schoons en iets zeer bijzonders. In de onmiddellijke nabijheid der stad vindt men honderden kwekers bij welken er zijn die eenige hectaren onder glas hebben staan; in deze kassen worden de zeldzaamste bloemen gekweekt en voor dikwijls fabelachtige prijzen, die ons terug doen denken aan de tijden van den beruchten tulpenhandel, voornamelijk aan de Engelsehe liefhebbers verkocht.

Het bestaan eener universiteit, in 1817 door Koning Willem I gesticht, verzekert ook aan Kunsten en Wetenschappen te Gent een ruime plaats. Het kunstzinnig publiek is er talrijk, getuige

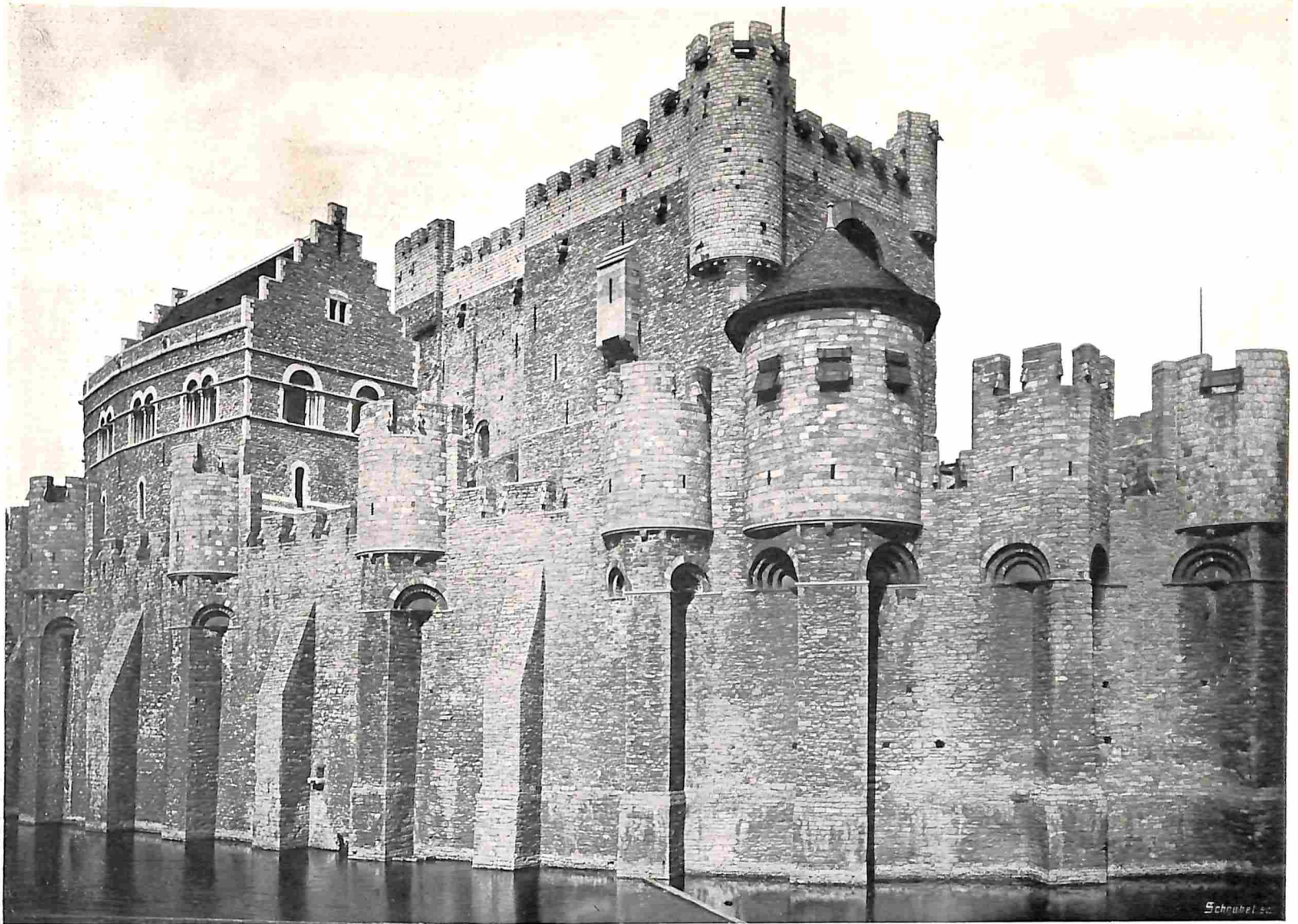

Foto R. H. Herwig.

GENT. HET KASTEEL DER GRAVEN VAN VLAANDEREN.

de twee bloeiende schouwburgen en de zeer opmerkelijke museums voor oude en nieuwe kunst; terwijl de mannen van wetenschap in talrijke verenigingen, waaronder de Oudheidkundige Kring wel de bekendste is, bijeenkomen en met ijver waken voor het behoud der vele getuigen en overblijfselen van het roemrijk verleden der stad.

Want de Gentenaar heeft voor alles zijn stad lief; onder zijn vaak stug en onhartelijk uiterlijk, dat op het eerste gezicht verwonderlijk afsteekt bij de bekende Vlaamsche bonhomie, die wij vooral bij den Antwerpenaar leeren kennen, bergt hij een goed hart, maar vasthoudend en taai van aard vindt hij in zich, de zijnen en zijn Gent genoeg. Voor wij ten slotte overgaan tot een vluchtige opsomming van Gent's voornaamste bezienswaardigheden, moeten wij nog als bijzonderheid vermelden, dat Gent een der uitgebreidste steden van België is; de afstanden, die men er af kan leggen, zijn ontzaglijk, en dat dit reeds in oude tijden zoo was bewijst het verhaal, dat Keizer Karel V, toen hij aan den Franschen koning Frans I op een der torens staande de stad liet zien, enigszins waarschuwend tot zijn ouden vijand zeide: „Je pourrais mettre Paris dans mon gant”.

Het oude middelpunt van Gent, de zoogenaamde Kuip, bevat de meeste oude gebouwen, St. Bavo en St. Nicolaaskerken, Hal, Belfort, Stadhuis. Iets ter zijde hiervan ligt het Gravenkasteel. Dit laatste, de oude burcht der graven van Vlaanderen binnen de veste, maakt een geweldigen indruk van macht. Het werd gebouwd in de laatste jaren der 12e eeuw en was vrij wat vervallen,

toen voor een twintigtal jaren het herstel met kracht ter hand genomen werd, zoodat het nu een der merkwaardigste voorbeelden is van militaire bouwkunst in Noord-Europa. Men betreedt het gebouw, dat gedeeltelijk door water omringd is, door een massale poort en bevindt zich dan binnen den ringmuur, welke laatste voorzien is van een omgang en een reeks uitspringende, gekanteelde wachttorens. De gebouwen, welke door dezen muur omsloten worden, zijn de reusachtige groote toren of donjon, voorts een gebouw waarin de grafelijke vertrekken gelegen waren, een aardig voorbeeld van Romaanschen stijl, de ondergrondsche

Foto R. H. Herwig.

GENT. HET RABOT.

stallen en nog enkele kleinere bijgebouwen. Het geheel is nu bijna gerestaureerd en verdient een bezoek ten volle; de sombere gewelven, de grootsche zalen geven een indruk van het ridderleven in de middeleeuwen en bewaren talrijke herinneringen aan lang vervlogen tijden.

De Gentsche hoofdkerk, de kathedraal, is gewijd aan den eersten geloofsprediker dezer gewesten, Sint Bavo; het koor dagteekent in hoofdzaak uit het einde der 13e eeuw, kerk en toren uit het begin der 16e, zoodat vroeg- en laat-gothiek er als het ware samengesmolten zijn. De onderaardsche krocht van het midden der 11e eeuw is, jammer genoeg, onder dikke lagen witkalk verborgen, zoodat het moeilijk is zich een beeld te maken van het oorspronkelijke werk. Een groot aantal kunstschaten herbergt deze kathedraal, waarvan wij alleen ter loops kunnen opnoemen: de graftombe's der bisschoppen van Gent, de preekstoel van den Gentschen beeldhouwer Laurent Delvaux (ov. 1778) en de schilderstukken, waarvan het alom beroemde Lam Gods, het meesterwerk der van Eycken, alleen een reis naar Gent waard is.

De Sint-Nicolaaskerk en die aan Sint Michiel gewijd, zijn beiden eveneens mooie voorbeelden van gothieke bouwkunst; beiden hebben door den tijd echter vrij wat geleden en een restauratie is nog slechts voorloopig ter hand genomen.

De oude Lakenhal, nu gerestaureerd, met zijn fraaie op zware zuilen rustende kelderverdieping, en daartegen het Belfort, completeeren met het Stadhuis op gelukkige wijze de Kuip van Gent. De toren van het Belfort zal binnenkort volgens de oude plannen hersteld worden. Het stadhuis bestaat uit twee deelen: een van 1518 in Gothischen stijl, het andere, uit den Renaissancetijd, dagteekent uit de eerste jaren der 17e eeuw. Onze afbeelding vertoont een voorbeeld van het eerste gedeelte, dat uitmunt door rijkdom van details en indrukwekkend geheel.

Aan de vredige Leie, niet ver van Sint Nicolaaskerk, vrijzen een reeks huizen van geschiedkundige beteekenis. Ten eerste vindt men er het Stapelhuis in somberen Romaanschen stijl, daarnaast een huis uit het einde der 17e eeuw van de Graanwegers, en dan het laat-Gothische van het Schippersgilde; het is een zeldzame reeks, zooals weinig Nederlandsche steden zouden kunnen aanwijzen. Trouwens aan oude particuliere huizen is Gent zeer rijk: de Kouter en vele andere pleinen en straten bewaren overal voor-

beelden van allerlei stijlen, die den bezoeker telkens en telkens weer in bewondering doen stilstaan.

Veel zou er nog van Gent te vertellen zijn, maar dit overzicht wordt reeds te lang. Nog zou ik u kunnen brengen naar de overblijfsels der oude abdijen van Sint Pieter en Sint Bavo, dit laatste in den zometijd vooral van onvergelykelijke bekoring; naar het Groote Vleeschhuis met zijn merkwaardige muurschilderingen; naar het kasteel van heer Geeraert den Duvel; naar de Bagijnhoven en oude Hospitalen en nog zooveel meer.

Een enkel woord ten slotte nog over een onzer afbeeldingen, het Rabot. Deze oude poort uit het einde der 15e eeuw was over een der rivierarmen gebouwd, in den geest zooals men dat bij de Koppelpoort te Amersfoort nog ziet, een ongelukkige restauratie en aanleg van een spoorweg hebben echter gemaakt dat een groot deel van het oude gebouw onder den grond is geraakt, zoodat men zich moeilijk meer rekenschap geeft van het eens zoo geduchte bolwerk, ter verdediging der kloeke en fiere stad opgericht.

DE WIND.

(FRAGMENT).

HET gouden licht van de olielamp betoovert de kleine kamer in het oude huis, dat in de duisternis, gelijk een moeder heur armen om heur slapende kinderen, zijn stille gangen, waar alle schreden en stemmen van den dag verstierven, uitbreidt om de plekjes, waar de menschen liggen te rusten.

Buiten, in den zwarten, storm-doorbruisten nacht wordt de lente geboren....

Hoor, hoe de lentestorm giert om het huis! Hoor, hoe hij de boomen doet zuchten en rillen! Hoor, hoe hij de ruiten doet dreunen in de sponningen! Zie, hoe hij de vonken doet ópspatten uit het vuur!

Schaar u om den haard, gij die een haard hebt, kijk elkkaar in de bekende, dierbare oogen en laat Haar spreken: herinnering. Herinnering! hoort ge haar naam niet noemen door de ruischende stem van den Wind: Herinnering... Herinnering...

Honderden, duizenden, honderdduizenden van jaren raast en tiert hij met onverminderde kracht. Alles heeft hij gehoord, alles heeft hij gezien. Langs alle ruiten heeft hij gewaaid, door alle reten en kieren heeft hij gegluurd, in alle schoorsteenen heeft hij zich minstens één maal reeds met een smak laten vallen om te zien, wat er in de binnenkamers gebeurde. Hij heeft het zuchten van den arme, het tandeknarsen van den verdrukte gehoord, hij heeft het schitterende feestmaal van den rijke, het handwringen van den wanhopige gezien. Hij heeft de intrigue afgeluisterd, het revolver zien trillen in de hand van den zelfmoordenaar, den geleerde in zijn cel bespied, het rukken van den gevangene aan zijn vensterlaties begluurd. Hij heeft den glimlach der zaligheid zien glanzen om den mond der jonge moeder, die haar eerste kindje wiegt en den waanzin in de gesperde oogen van den ter-dood-veroordeelde. In het duistere kronkelpaadje, waar de jonge gelieven liepen, heeft hij plots de takken doen kraken, zoodat het meisje in het maanlicht bloosde en de jongen verlegen lachen moest; den sluipenden verrader, den misdadiger doen verstijven van schrik. — Hij heeft de manen en staarten der paarden doen wapperen in den veldslag, evenals de vlaggen en wimpels der schepen in wier want hij zijn duivelsche liederen fluit. Hij heeft de korenaren doen golven als een gouden zee en de liefelijke blauw-groene golfjes van het groote water met spattend schuim bekamd en opgezweept tot bergen, van wier toppen de schepen krakend nederstorten en met honderden van levens vergaan. Maar het gejammer der drenkelingen heeft hij woestjuichend overstemd, zwarte wolken heeft hij voor het trouwe gezicht der maan getrokken en de reddingbrengende vuurpijlen teruggeslingerd naar het strand.

Hij zong een liedje van verlangen in de paar armzalige boomen, die in het buurtje van 't visschersdorp hun magere armen vragend ten hemel heffen, toen hij in een donker straatje den jongen visscher zijn lief ten afscheid kussen zag — terwijl hij het graf van den man reeds in de golven had gegraven. Hij wiegt een vogelpaar in hun nestje, voorzichtigjes, om de eitjes niet te breken; een oogenblik later smijt hij de pannen van het dak op het hoofd van een haastige dienstmeid, speelt ter afwisseling met den hoed van een amechtig-hollanden ouden heer en gaat met den vlieger van een kleinen jongen aan den haal....

Hij giert! Hij giert! Wat giert hij? Wat giert hij toch? Lacht hij een ruwen, wreed lach om het eeuwige, altoos even kleine menschen spel, waarvan de vorm slechts veranderde sinds overoude tijden?

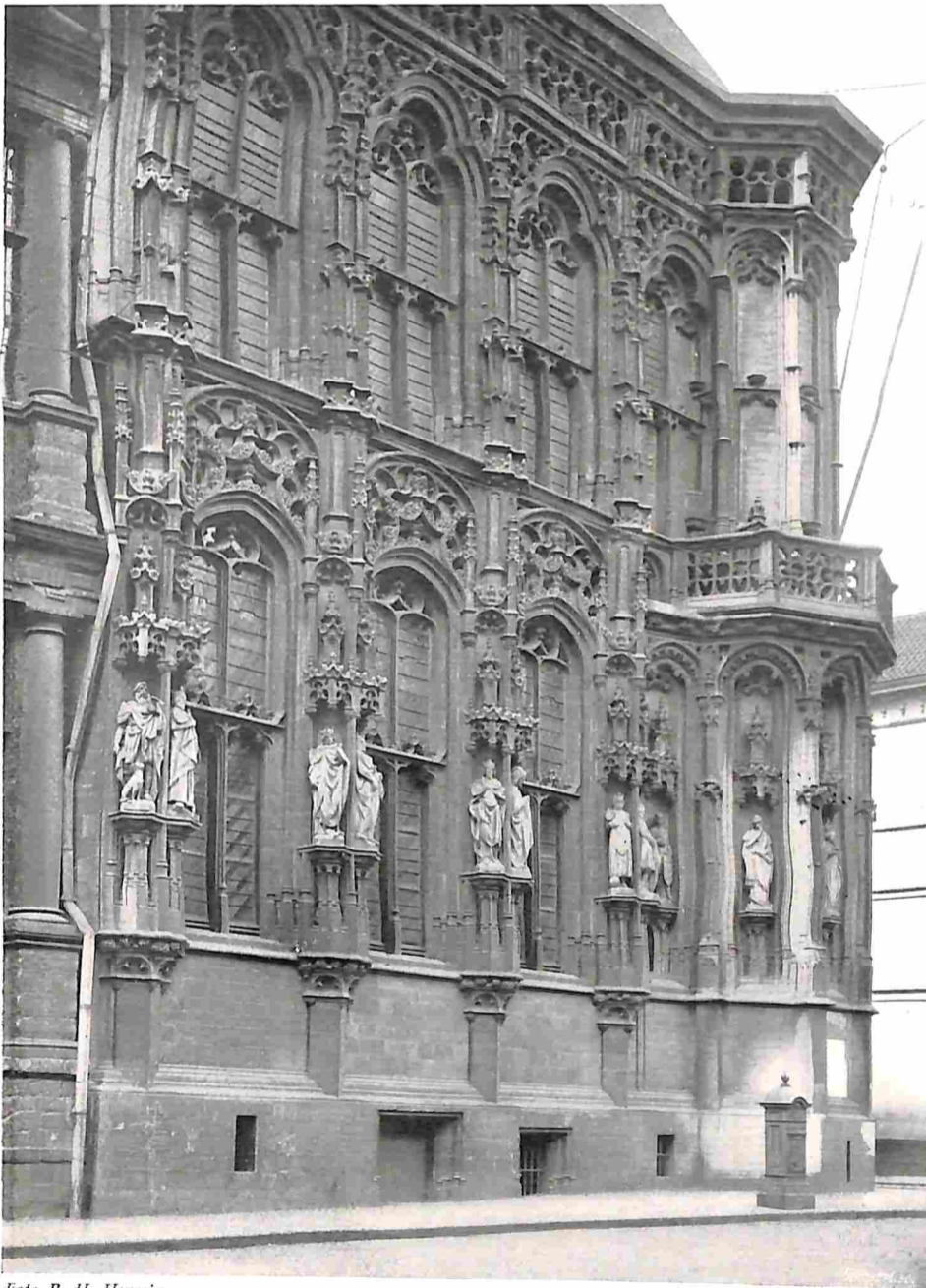

Foto R. H. Herwig.

GENT. HET STADHUIS.

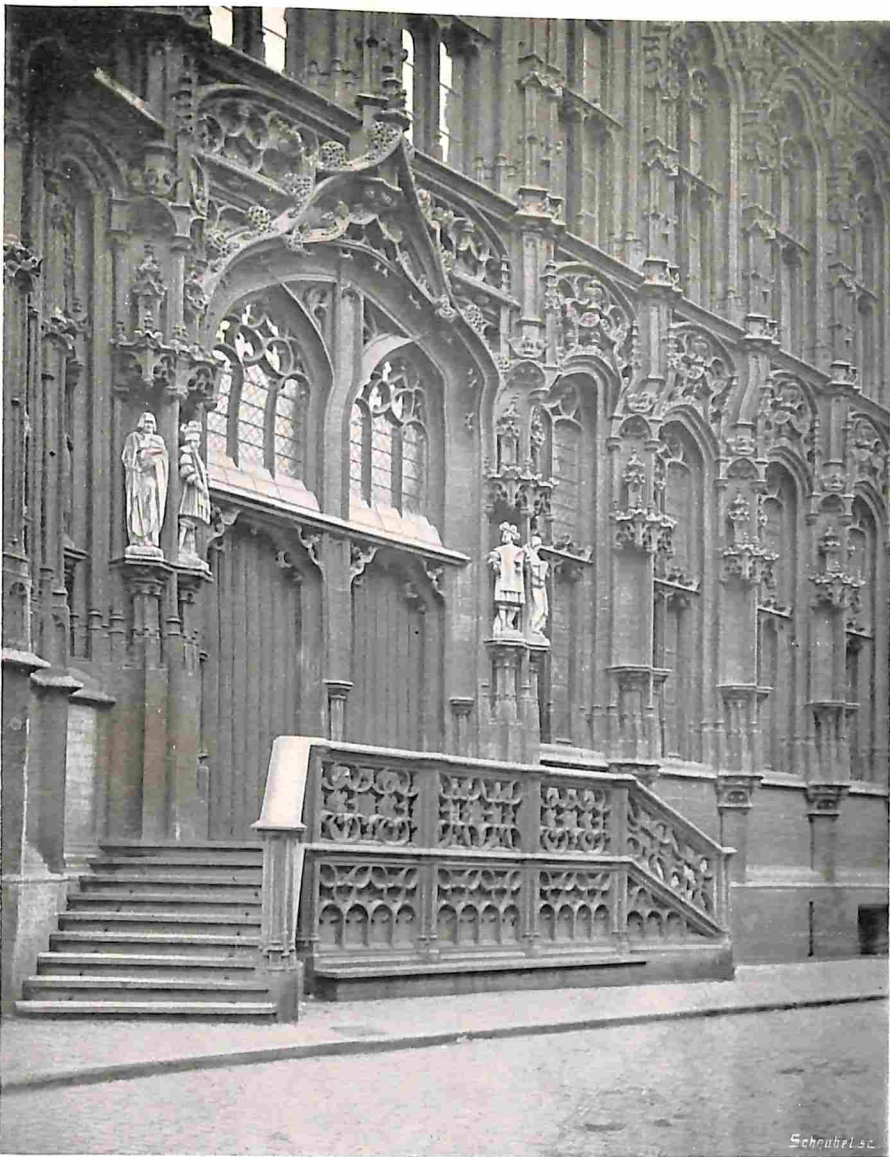

Foto R. H. Herwig.

GENT. HET STADHUIS (INGANG).

Of huilt hij, snikt hij zijn jammer uit om 't machteloos aanschouwen van al het onherstelbaar leed, van al het ongestrafte kwaad, van al het ongewreekte onrecht?

Hij is een humorist: hij lacht, hij lacht een bitteren lach om al de zwakheid van de menschen, een lach waarin de klank is van een traan. Ja, hij vermaakt zich wel, hij is een humorist en een filosoof als alle goede humoristen. Waarom verdween hij anders niet voor goed van de aarde? — Hij heeft het er goed, het is er zoo klein: de menschjes, de huisjes, de beestjes, de boompjes, de golfjes. Dit alles is het ware speelgoed voor hem. Nooit zou hij willen verdwijnen, nooit willen verliezen de voorwerpjes van zijn bulderenden spot. In den zomer schijnt hij soms de wereld te hebben verlaten, maar dan rust hij slechts; dan ligt hij uitgestrekt over de aarde en als hij nu en dan eens zucht of zich beweegt, zeggen de menschen: ah, een koeltje....

Maar in den herfst, tegen den tijd dat alle kleuren samenkomen in het bosch, als paars en goud en bruin en geel de menschenoogen komen verblijden, houdt hij een geheime samenkomst met Sneeuw en IJs en Regen. Dan maken zij hun plan-de-campagne voor hun nieuwe seizoen, zij smeden hun samenzweringen tegen de onbedekte armen, de knokelige ouden van dagen, de blijmoedige zeelieden. Zij beramen op welke wijze zij ellende en pijn over de aarde zullen verspreiden.

IJs en Sneeuw zijn twee stille, ernstige grijsaards, oude sukkel, die het niet boos meenen en wel gaarne beter zouden willen als zij zich niet wisten in den macht van den Wind. Maar zij zijn nu eenmaal zijn slaven. Soms als hij, de Wind, is weggehouden naar zijn schuilhoek, om uitterusten van zijn woesten zwerftocht rond de wereld, kunt ge het opmerken. Dan probeeren zij, op hun armzalige manier, den menschen een kleine vreugde te bereiden; dan laat IJs de dwaze menschen met ijzertjes onder hun voeten over zich heen loopen en glimlacht in de schrale winterzon als het de glanzende oogen en roode wangen dier groote kinderen ziet en Sneeuw krijgt tranen in de oude heldere oogen, als zij ziet hoeveel plezier zij den kleinen kinderen doet door zoo geduldig met zich te laten spelen.

Regen is de oude-jonge-juffrouw van het heelal. Zij is altoos dreinerig, sentimenteel. Zij heeft een verbintenis met den Wind gesloten, niet omdat zij hem zoo geerne ziet, maar wijl zij bang voor hem is en ... hij de eenige man is die zich ooit verwaardigde tot haar te spreken. Zij heeft zich verplicht om, vóór Sneeuw en IJs hun werk beginnen en na dat zij naar andere landen zijn verhuisd, den menschen een kwelgeest te zijn. Zij stort heur groote tranen over de hoofden der menschen, zij zeurt en drenst haar onbegrepen oude-vrijsters-verdriet. Zij siepert door alle naden, zij dringt door alle kleeren heen. Zij maakt alles klef, akelig, nat.

De Wind, die zijn middagslaapje heeft gedaan, steekt even zijn machtigen kop op en lacht een korten, stootenden lach om die grappige, glimmerige daken en natte straten en om alle moeite die de menschjes zich geven met paraplu's en overschoenen. Voldaan over het werk van Regen jaagt hij haar vriendschappelijk weg en fluit een lustig deuntje langs de glinsterende telegraafdraden..

.....
Zit ge allen om het blokkenvuur? Damp't warme drank in de glazen? Gaat het oude verhaal?

't Is goed. 't Is goed. Dit is het leven. De werkelijkheid is niets. Het heden, gij weet het goed, is slechts één vluchtig oogenblik. In de herinnering houdt gij de lieve beelden vast. Herinnering, ziet ge, is de knapste amateur-fotografe. Zij kiekt slechts wat de moeite van het opnemen loont, wat schoon, zonnig, stemmingsvol en interessant is; het dorre, vale, kleurlooze en eentonige gaat zij stilletjes voorbij en alles geeft zij, al naar het moet, vergroot of verkleind en fijntjes-geretoucheerd weder....

Wie eenzaam zit in zijn kamer, wie geen haardvuur en geen nabije dierbaren heeft, steunt zijn armen op de tafel en het hoofd in de handen. Hij zit achter dichtgeschoven donkere venstergordijnen te luisteren naar den verwoeden strijd, die daarbuiten de dolle Wind om den voorrang, strijdt met de jonge eeuwig-lieve lente en denkt aan de voorbije, doorleefde lentes....

Een verhaal klinkt er niet in de kamer van den eenzame. Hoe kan het ook? Hij zou schrikken van zijn eigen, in zijn keel vastgeschroefde stem.....

MICHEL MOK.

DE POPULIER.

EIGENLIJK is de ratelpopulier de eenige onder de inheemsche peppelsoorten, die den plantenliefhebber interesseert. En dat komt alleen door de bewegelijkheid zijner bladeren. „Hij heeft als een espenblad.” Het is spreekwoordelijk geworden.

In de middeleeuwen gaf dat rusteloos bewegingen aanleiding tot de sage, dat de boom de eenige geweest zou zijn, die zijne kruinen niet voor Christus gebogen had. Hij was tot straf daarvoor tot eeuwigdurende onrust gedoemd. En rust kent hij niet. Het minste zuchtje van den wind doet een rilling door z'n leden gaan en zoo schijnt hij te moeten voortleven, als een tweede

Ahasverus, tot het einde der dagen. Anderen meenen in dat lispelen der blaren het fluistèren van kwaadsprekende vrouwen te hooren, die mekaar, hoog in de kruinen, hun diepste geheimen verklappen. Doch men kan dat laten voor wat het is; een nuchterder verklaring ligt voor de hand. Die is te zoeken in den vorm der bladstelen. Ze zijn, in tegenstelling met die der meeste andere planten, wel lang, maar heel smal en tamelijk dik en staan als het ware op hun kant. Het zijn net ribbetjes en wijl het blad horizontaal geplaatst is, schommelt het licht heen en weer. Bij den minsten ademtocht gaat het in beweging en daarmee is het geheimzinnig ruischen volkomen verklaard.

Maar is die bewegelijkheid niet te groot?

Kan de stormwind de bladeren niet teisteren?

Veel minder dan men vermoeden zou.

De bladsteel volgt als een lint de bewegingen van den heerschenden luchtstroom, het blad zelf drijft er als het ware op mee en heeft er dus niet den minsten hinder van.

En wat is het gevolg van die bewegelijkheid?

Dat de verdamping van het water in de bladweefsels er door bevorderd wordt. Want de met damp verzadigde lucht wordt telkens voortgedreven, door het blad zelf weggestooten en er komt andere voor in de plaats. Nieuwe toevoer uit den bodem met nieuwe bodemzouten kan nu volgen en wijl de grœi van den boom in hooge mate van dezen toevoer afhankelijk is, kan de genoemde inrichting niet anders dan nuttig heeten. Evenwel: doet de boom eenerzijds z'n best om het opgenomen vocht spoedig te doen verdampen, aan den anderen kant heeft hij weer inrichtingen, om er zooveel van op te nemen. Op den overgang van bladvlakte naar bladsteel staan twee kleine knobbeltjes, eigenlijk: twee napjes. Ze zijn zoo geplaatst, dat de regendroppels, die er langs komen rollen, de ondiepe holten met water vullen. Deze holten zijn aan den omtrek van een dikke opperhuid voorzien; de verdamping is daardoor heel gering. Maar binnen-in zijn de wanden dun. Ze scheiden daar een slijmerige zelfstandigheid af, die bij droog weer het kuiltje als een vernisje vult. Zoo worden de cellen, die er onder liggen, tegen een te sterke verdamping beschut. Maar wanneer het water in het kuiltje komt, dan verandert dat vernisje al heel gauw in een gelei-achtige, dik-opgezwollen massa. Het vocht wordt nu door de onderliggende, dunwandige cellen begeerig opgenomen en naar de vaatbundels geleid, om zoo na korten tijd een werkzaam aandeel aan den stroom der sappen te nemen.

De populier is een goed representant van de windbloemen. Meeldraad- en stamperbloemen staan in katjes vereenigd en komen op verschillende boomen voor. Van zelfbestuiving kan dus geen sprake zijn. In jeugdigen toestand staan de bloempjes

— hier een bloemdek met een achttal meeldraden, elders slechts met een enkelen stamper — nog dicht opeen en het katje staat dan stijf omhoog gericht. Maar later strekt de algemeene bloemspil zich en de steeds zwaarder wordende vracht doet ze ten slotte overhangen, zoodat elk bloempje in plaats van naar boven, naar beneden is gekeerd. Het bloemdek, een simpel schubbetje, bevindt zich nu, voor zoover het de meeldraadbloemen betreft, boven de meeldraden en de helmknoppen zitten er onder als onder een beschuttend dak. Geen regen, die ze deren kan. En wat het mooiste is: als ze op een zonnigen dag openbersten en hun stuifmeel laten vallen, dan komt dit op de rugzijde van het vlak er onder zich bevindende bloemdek terecht. Dat is daar ter plaatse uitgehold. Het vormt een soort van kuiltje, waar het stuifmeel liggen blijft, totdat de wind het wegblaast. Zoo'n bloemdek is dus een beschutting voor wat er onder, een reservoir voor wat er boven ligt.

Insecten komen zelden. Want honig is er niet en het stuifmeel — overigens een gezonde kost! — is zoo stoffig, dat het moeilijk te bemachtigen is. Bovendien: geur en kleur, die de gevleugelden zoo vaak tot een bezoek verleiden, ontbreken. Maar toch: als ze komen, dan nog vervullen ze bij het overbrengen van het stuifmeel een zeer ondergeschikte rol. Want bij hun pogingen, om het te bemachtigen, doen ze weinig anders dan de lange franjes in beweging zetten en zoo den wind een handje helpen. Eigenlijke overbrengers van het stuifmeel zijn ze niet. Dat blijft het werk van den wind.

Midden in den zomer, als de zon op heur heetste brandt, dwarrelen er witte vlokken door de lucht. Dat zijn de zaden, die tot rijpheid gekomen zijn. Ze zijn ieder afzonderlijk in een wollig vruchtpluisje gehuld, maar ze houden elkaar zoo trouw gezelschap, dat ze vaak moeilijk te scheiden zijn. En daarbij zijn ze zoo klein en hun vacht is zoo vlossig, dat het bloote oog ze slechts met moeite onderscheiden kan. Ze mogen zich wel reppen, want hun levensduur is slechts tot enkele dagen beperkt. Als ze binnen dien termijn niet een vochtig plekje vinden, waar ze ontkiemen kunnen, dan zijn ze ten doode doemd. Is het wonder, dat ze met zoo velen den tocht beginnen? Licht, dat enkelen het einddoel bereiken. K. SIDERIUS.

DE ELS.

DE Els heeft m'n sympathie, wellicht het meest, omdat hij tot de verstootenen behoort. „Rood haar en elzenhout, . . .” Onzalige uitdrukking, die maar al te vaak op de lippen wordt genomen. Ze kwetst den medemensch, ze legt den boom een lak op. Wie snoert den mond, die er ooit weer van spreekt?

Foto R. Tefé.

DE ELS IN HET VOORJAAR.

De els is een bescheiden boom, wat bodem en standplaats betreft. Als hij maar water heeft, is hij tevreden. Want of 't zand of klei, veen of leem of grint is, waarin hij wortelt, dat is hem volmaakt onverschillig. Overal wil hij groeien. En wat het mooiste is: hij put den grond niet uit, hij onderdrukt de gewassen in z'n naaste omgeving niet, zooals de eiken en de beuken, de peppels en de olmen dat doen. Een rij elzen langs den kant van een weiland deert de grasopbrengst weinig en elzenhagen als windkeering, dwars door tuinderijen heen, zijn volstrekt geen zeldzaamheid. Men meende vroeger, dat de dikke knobbels, die vaak aan de wortels voorkomen, het middel zijn, om zelf in de stikstofbehoefte te voorzien. Immers: bij de Vlinderbloemigen is dat ook zoo. Maar bij nader onderzoek is gebleken, dat die knobbels ter grootte van een walnoot, niets dan woekeringen zijn, door een slijmzwam veroorzaakt: de *Plasmodiophora alni*. In wezen komen ze dus met de „knolvoeten” aan de kool overeen en in plaats van gunstig, werken ze veeleer storend op den groei: het zijn niets dan ziekelijke gezwollen, vol rimpels aan de oppervlakte. Maar nu de vraag: hoe komt het toch, dat niet alleen de grond, waarop de els groeit, maar ook zijn hout in zoo'n slechten reuk staat? Verschillende oorzaken hebben er misschien toe medegewerkt. Het weinige weerstandsvermogen, dat het bezit, wanneer het eenigen tijd droog bewaard wordt, is maar al te goed bekend. Maar daar staat toch tegenover, dat het onder water zoo duurzaam is als slechts weinig andere houtsoorten. En de klompen, uit elzenhout gesneden, hebben bij de dorpsjeugd een reputatie op te houden: hun soliditeit is bekend, hun zwaarte berucht! Evenwel: voor de kachel deugt het hout niet; in 't vuur is 't gauw verteerd; een eiken- of beukenblokje brandt minstens dubbel zoo lang. — En nu de meer ethische kant: hoe is het daar mee gesteld? Toen de wichelroede nog haar wonderbare werking deed, leverde ook de els het hout daarvoor, al kwamen hazelaar en lijsterbes daarvoor meer in aanmerking. Men vatte een gaffelvormig gegroeiden tak bij de beide gevorkte einden en liet het dikkere deel z'n eigen wil volgen. Waar het zich heen richtte, waar het recht naar beneden wees, daar was een verborgen schat, daar was in waterarme oorden een bron, daar was in ertsrijke streken een metaalader te vinden. Jammer, dat die magische kracht terrein verliest, naarmate ontwikkeling en beschaving veld winnen.

Doch keeren we tot de werkelijkheid terug. Opvallend is bij den els de vorm der knoppen. Ze zijn op korte steeltjes gezeten, zooals dit vooral in de wintermaanden het beste blijkt. Iedere knop is door een drietal schubben omgeven. En als de bladeren komen, is 't vooral het kleverig overtrek, dat bevreemding wekt. Wat is toch dat kleverige goedje? En waarvoor dient het? Alleen om de jonge opperhuidcellen, die nog niet voldoende verdikt zijn, tegen overmatige verdamping te vrijwaren. 't Is een harsachtige zelfstandigheid, die er als een dun vernisje over heen ligt. Zoodra de bladeren stevig genoeg geworden zijn, is het niet meer noodig en verdwijnt.

Zoo heel veel opmerkelijks vertoont het leven van den els overigens niet. Want over het stuiven, hoe interessant ook, kan gevoelig gezwegen worden. Wie een hazelaar, een peppel of een noot bspied heeft, die vindt hier iets dergelijks. De lange, dikke troetels zijn de meeldraadkatjes, de kleine roode puntjes in groepjes op de einden der takken gezeten, de toekomstige elzenproppen, die nog op het stuifmeel wachten, dat de wind hen toe zal voeren. Een enkele tik tegen de lange, afhangende franjes en een heele wolk van meel gaat de lucht in. Verkwisting voor wie kruidenierspolitiek drijft en elke uitgave schade acht, maar noodzakelijkheid voor hem, die de kleine kans berekent, welke dat poeder heeft, om z'n bestemming te bereiken.

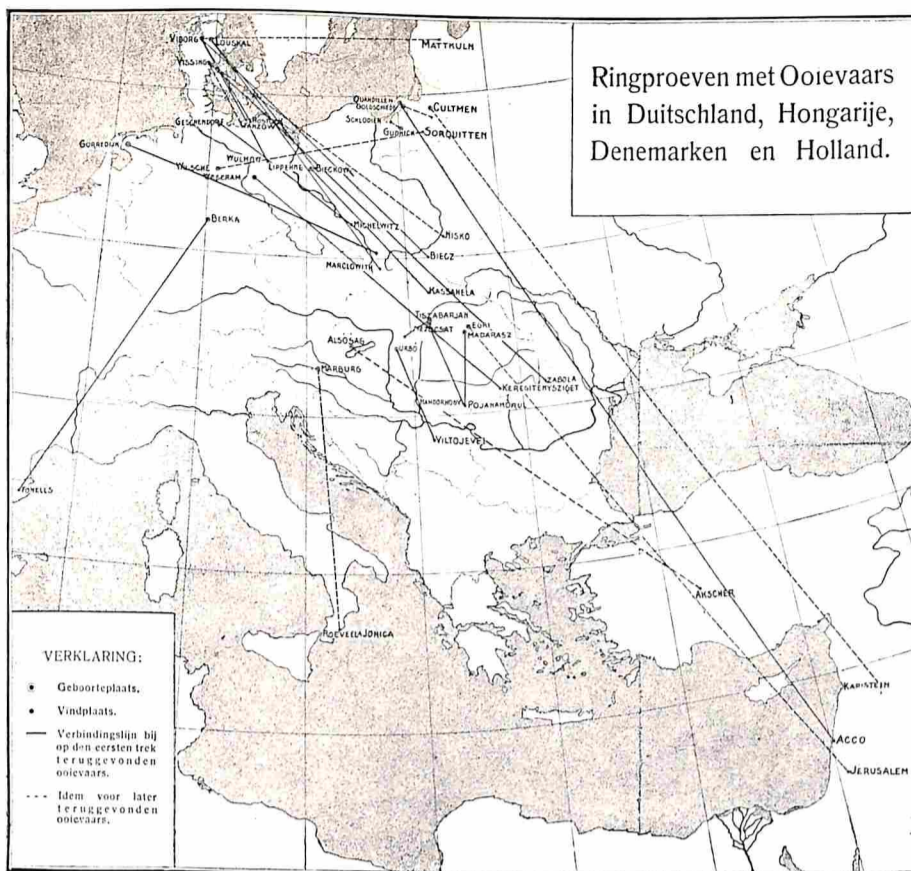
Een els — niet zoo'n wangedrocht, niet zoo'n verschoppeling, dien men af en toe z'n kruin knot — maar een ferme, frank en vrij opgewassen boom is een sieraad voor het landschap. Niet het minst, als hij in Maart gesluiert is als een bruid en hoogtij viert.

K. SIDERIUS.

OOIEVAARS MERKEN.

HOEWEL het aantal bij mij aangevraagde ooievaarsringen in 1911 aanzienlijk hooger was dan in het voorafgaande jaar, is het aantal, dat hun doel bereikt heeft, door allerlei tegenspoeden bij het ringen ondervonden nog beneden dat van 1910 gebleven. Des te meer mogen wij het op prijs stellen, dat reeds een eerste belangrijke resultaat verkregen werd: een te Gorredijk, door den heer J. Ebbinge op den 10en Juli 1911 op het nest geringde ooievaar werd einde September ver Oostelijk, in Opper-Silezie, teruggevangen. 1) Men moge nu opmerken, dat uit het terugvangen van een enkelen ooievaar nog weinig conclusies te trekken zijn, niettemin blijkt bij een vergelijking met de Deutsche, Oostenrijksche en Deensche waarnemingen, zooals op nevensgaand kaartje is weergegeven, dat deze vangst ons een eerste zeer waardevolle aanwijzing geeft omtrent den trekweg, door de Hollandsche ooievaars gevolgd. Zonder twijfel was deze ooievaar evenals zijn Deutsche, Oostenrijksche en Deensche kameraden op weg naar den Bosporus, en was zijn plan, om evenals deze langs den omweg over Klein-Azie en Palestina naar Midden- en Zuid-Afrika te trekken, den weg over de straat van Gibraltar versmadend.

Het is natuurlijk wenschelijk, nog wat meer waarnemingen

te krijgen en 't ringen dus nog wat voort te zetten. Daar echter in 1911 Dr. van Oost van het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden begonnen is allerlei vogels met Hollandsche ringen te merken, zoo heeft het geen zin meer nog langer met Duitsche ringen te werken, en draag ik mijn taak dus aan genoemden heer over. Medewerkers worden dus verzocht aan hem in 't vervolg hun aanvragen om ooievaarsringen te richten. Tevens betuig ik mijn hartelijken dank aan allen, die tot nu toe de goede zaak gesteund hebben.

Bijzonde de moeite waard zou het zeker zijn, ook omtrent de Fransche, Belgische en Zuid-Duitsche ooievaars of die uit onze Zuidelijke provincien gegevens te bezitten. Het is namelijk lang niet onwaarschijnlijk, dat toch ook over Spanje een trekweg loopt, waarop bijv. wijst een geval als van de te Berka (zie kaartje) gemerkte ooievaar, die in Noord-Spanje teruggevangen werd.

Het jaar 1911 schijnt niet voorspoedig voor de ooievaars te zijn, van verschillende zijden werd er over geklaagd, dat nauwelijks de helft der nesten bezet waren. Maar dat wij nog zoo ver van de paar duizend ooievaars af zijn, welke in Duitsland geringd werden, heeft nog een andere reden. Men is zoo geneigd de ooievaar als een typisch Hollandsche vogel te beschouwen en vaak hoort men vertellen, hoe de Engelschman, in wiens land onze langbeen volkomen onbekend is, zich Holland voorstelt als een verzameling moerassen met hier en daar een windmolen of een ooievaar op één poot. De heer Jan Lels te Kinderdijk, die op zijn vele buitenlandsche reizen ook Oost-Pruisen bezocht, was nu zoo vriendelijk mij op het volgende opmerkzaam te maken: „De ooievaars in Masurie, speciaal in de streek tusschen Allenstein en Gumbinnen, nestelen veel lager en huiselijker dan hier te lande. Hier vindt men de nesten op hooge palen, kale hooge boomen, kerktorens, schoorsteenkappen van hogere huizen en bij uitzondering laag bij den grond. In de dorpen van Masurie ziet men en zag ik niet enkele nesten, doch honderden in een dorp; op elk huis, — en deze huizen zijn slechts van één verdieping, — vindt men 1, 2, tot 4 nesten. Het aantal dier vogels bedraagt duizenden en duizenden, omdat zij in het merenland voldoende aas vinden. Mij dunkt, dat het in Oost-Pruisen na den broedtijd gemakkelijk is, meer vogels te merken in één dorp dan bij ons in eenige provinciën.

Neen, daar kan Holland niet tegen op, maar laat ons niettemin doen wat wij kunnen!

Zool. Station, Helder.

H. C. DELSMAN.

1) Het dier wordt bewaard en zoo mogelijk in 't voorjaar weer losgelaten.

DE BIDSPRINKHAAN.

I. De JACHT.

WEDEROM een diertje der Zuidelijke landen, minstens even belangwekkend als de Cicade, maar minder vermaard, om de eenvoudige reden, dat het geen opvallend geluid geeft. Indien de Hemel het met een paar bekkens gezegend had — een eerste vereichte om de volksgunst te verwerven — dan zou het om zijn eigenaardigen lichaamsbouw en zijn zonderlinge manieren de

wereldreputatie van zijn muzikale landgenoot zeer zeker in de schaduw stellen. In deze streken heet het *lou Prègo Dièu*, d.w.z. „het beestje, dat tot God bidt”. Zijn officiële naam luidt: bidsprinkhaan (*Mantis religiosa* Lin).

Men ziet, dat de naam, dien het in de wetenschappelijke wereld draagt, wonderwel overeenstemt met dien, waarmee de volksmond hem aanduidt en dat beide van het zonderlinge schepseltje een profeet maken, die in orakelen spreekt, een strenge ascet in boetvaardig gepeins verzonken. Die vergelijking dagteekent uit de oudheid: de Grieken reeds spraken van *Μαντις* (1) d.i. waarzegger, profeet. En de eenvoudige landman, op 't punt van analogie niet moeilijk uitgevallen, had tegen die vergelijking geen bezwaar. Op zijn zonnige grasvlakten heeft hij een sierlijk gevormd insect gezien, met plechtstatig opgeheven bovenlijf, met breeduitstaande, lichtgroene, gazen vleugels, die het als lange fijne sluiers achter zich aan laat sleepen, en met smeekend ten hemel opgeheven voorpooten. Meer was er niet noodig: de verbeelding heeft aangevuld, wat er aan de werkelijkheid ontbrak en zoo is sedert overoude tijden het struikgewas bevolkt met waarzeggers in mystieke extase, met ordebroeders, die hun vurige gebeden ten hemel opzenden.

Zelden heeft men zich zóó door den schijn laten bedriegen! Die godsdienstige handelingen zijn ergelijke schijnvertooningen, waarachter zich afgrijselijke euvelsbergen; die biddend opgeheven armen zijn vreeselijke moordwerktuigen, die slechts den schijn aannemen hun rozekrans te bidden, maar inderdaad vernielen, wat onder hun bereik komt. De bidsprinkhaan, die in afwijking van zijn rasgenooten uitsluitend van dierlijk voedsel leeft, sluipt als een tijger te midden der vreedzame insectenkudden rond, hij is de wildeman, die zich verraderlijk in hinderlaag legt en schatting heft van versch vleesch, en ware hij met grooter lichaamskracht toegerust, dan zou hij om zijn bloeddorst en de volmaaktheid zijner gevreesde klemmen, de schrik der velden wezen: de vrome *Prègo Dièu*, de smeekend zijn voorpooten ten hemel heffende huichelaar, zou een duivelsche vampyr worden.

Het moordinstrument daargelaten, heeft de bidsprinkhaan niets, dat afschrik inboezemt. Integendeel, met zijn rijzige gestalte, zijn sierlijk bovenlijf, zijn lichtgroene huidkleur en zijn lange, ijle vleugels is hij niet van bevalligheid ontbloot. Bij hem evenmin die wreed opensperrende kaken, daarentegen wel een puntig toeloopend bekje, dat eerder tot minnekozen, dan tot vernielen geschapen schijnt. Op zijn buigzamen hals, die zich vrij van het borststuk bewegen kan, draait de kop naar alle richtingen. Hij is het eenige insect, dat den blik wenden kan, waarheen hij dat wenscht; die onderzoekt en naspeurt, ja, men zou bijna zeggen, dat een gelaatsuitdrukking heeft. Met het vreedzame uiterlijk van dit dier, vormt het moordwerktuig der voorpooten een scherpe tegenstelling. Aan de lange en buitengewoon krachtig ontwikkelde heup werpt hij de wolfsklem uit, die het slachtoffer eerst harpoeneert en dan naar den bek voert.

De dij, nog langer van afmeting, vertoont op de voorste helft der binnenzijde een dubbele reeks scherpe dorens, waarvan de binnenste rij er een dozijn bevat, afwisselend lang en kort en beurtelings zwart en groen gekleurd. De buitenste rij is van weinig beteekenis en heeft slechts vier tanden, maar achter deze dubbele reeks verheffen zich nog drie lange krachtige dorens. Kortom, de dij is letterlijk een zaag met twee evenwijdige bladen waartusschen een ruimte ligt, waar de scheen juist in past. Deze is met de dij op zeer beweeglijke wijze verbonden; ook de scheen vertoont een dubbele zaag, echter met kleinere tandjes, die veel talrijker zijn en ook dichter bijeen staan dan die van de dij. De scheen eindigt in een stevigen haak, wiens punt in hardheid voor den besten naald niet onderdoet.

Welke pijnlijke herinneringen heeft deze harpoen bij mij achtergelaten! Hoe vaak heb ik de hulp van anderen moeten inroepen, om mij te verlossen uit den knellenden greep van 't dier, waarop ik jacht maakte! Wie er zich met geweld van zou willen losmaken, zonder de ingeplante haken vooraf te verwijderen, zou gevaar lopen zich op gelijke wijze te wonden als aan de dorens van een rozestruik. Geen enkel onzer insecten laat zich zoo lastig behandelen. Het grijpt u met de punten zijner haken, priemt zijn prikkels in uw vleesch, knelt u tusschen zijn tang, en maakt u volkomen weerloos, als gij ten minste prijs stelt op zijn behoud en hem den genadeslag bespaart, die het dier verbrijzelen en den strijd beëindigen zou.

In den rusttoestand ligt de klem, dus bestaande uit dij en scheen, toegevouwen tegen de borst, en 't insect bidt. Maar die houding wordt aanstonds prijsgegeven, zodra het welkome buit bespeurt.

Plotseling worden de drie lange deelen van het vreeselijke werktuig uitgeslagen, de klauw grijpt de prooi en brengt hem tusschen de beide zagen, die zich sluiten door een zelfde beweging als waarop wij den onderarm naar den bovenarm brengen, en... het is met het slachtoffer gedaan. Elk dier, hetzij krekkel, hetzij sprinkhaan of een insect van grooter afmeting, eenmaal tusschen de zagen bekneld geraakt, is reddeloos verloren; noch zijn wan-

hopig gespartel, noch zijn heftig rukken kunnen het uit de noodlottige klem bevrijden.

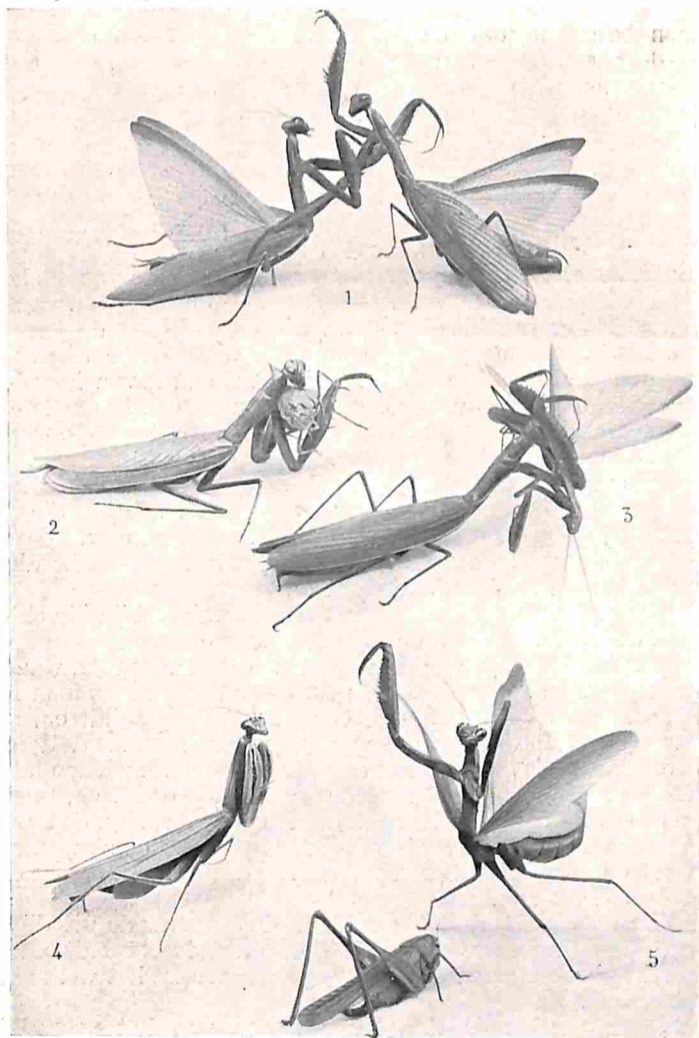
Daar een geregelde studie hunner eigenaardigheden in het vrije veld zijn bezwaren heeft, moet deze noodzakelijk binnenshuis geschieden. Gelukkig stuit ik hierbij op geen moeilijkheden van den kant van 't dier zelf, wien 't onverschillig is, waar het gehuisvest is, mits het maar geen honger lijdt. Ik zal derhalve trachten, door groote verscheidenheid van uitgezochte spijzen zijn verblijf ten mijnent zoo aangenaam mogelijk te maken en zodoende het heimwee naar zijn grazige vlakke te bezweren.

Ten behoeve mijner gevangenen neem ik een tiental deksels van ijzergaas, zooals men wel gebruikt, om in den zomer de spijzen tegen de aanvallen van vliegen te beschermen. Elk deksel welk zich over een bakje met zand, dat ik gestoffeerd heb met een simpel struikje thym en een platten steen, waarop mettertijd de eitjes gelegd kunnen worden. Deze optrekjes zet ik op mijn werktafel in 't laboratorium, waar de zon ze dagelijks bezoekt, en installeer er mijn kostgangers in, enkele afzonderlijk, andere in groepjes vereenigd.

In de tweede helft van Augustus tref ik voor 't eerst het volwassen insect aan, in 't verdroogde gras aan den kant van den weg. Het aantal wijfjes, met reeds gezwollen achterlijf, groeit met den dag aan; haar slankere levensgezellen (de mannetjes) daarentegen zijn tamelijk schaarsch en ik heb dikwijls de grootste moeite mijn kweekelingen gepaard te houden, want ach! er spelen zich in mijn volièrès huiselijke drama's af, waarbij steeds het mannetje de lijdende partij is. Laten we de beschrijving dezer gruweldraden liever tot een volgend artikel uitstellen en ons voorloopig alleen met de wijfjes ophouden.

Het zijn echte gulzigaards, wier onderhoud, als dat enige maanden moet duren, werkelijke moeilijkheden met zich brengt. Ik moet bijna dagelijks den mondkost vernieuwen, die op misdadige wijze verspild wordt. Zeer zeker werd er in de vrije natuur minder roekeloos met 't voedsel geleeft; daar heerschte ongetwijfeld niet die weelde, welke ze bij mij geniet. Dikwijls neemt ze van 't fijnste gerecht slechts enkele hapjes en kijkt er verder niet meer naar om. Zou 't zijn, om zodoende de verveling der gevangenschap te verdrijven?

Ten einde in de behoeften van zulk een fijne tafel geregeld te voorzien, heb ik de medewerking noodig van mijn trouwe helpers, een stuk of drie jeugdige werkeloozen uit de buurt, die 'smorgens en 'savonds in de naburige grasvlakten op jacht gaan en hun buit van levende krekels en levende sprinkhanen gaarne voor de hun beloofde boterham en de schijf meloen wilden inruilen. Ik zelf zit ook niet stil, maar ga er dagelijks met mijn vlindernet op uit, in de hoop mijn kweekelingen op een smakelijk boutje te kunnen onthalen.

DE BIDSPRINKHAAN.

1. GEVECHT TUSSCHEN TWEE WIJFJES.
2. DE BIDSPRINKHAAN VERSLINDT EEN GROENEN SPRINKHAAN.
3. HET WIJFJE VERSLINDT HET MANNETJE NA DE PARING.
4. DE BIDSPRINKHAAN IN BIDDENDE HOUDING.
5. DE BIDSPRINKHAAN IN DEN GEVECHTSSTAND.

Zoo heb ik kunnen opmerken, dat tot hun lievelingsgerechten behooren vooreerst de grijze treksprinkhaan (*Pachytlu, cinerascens* Fab.) een dier, veel grooter en omvangrijker dan dat, hetwelk het tot voedsel moet strekken, voorts de wrattenbijter (*Decticus Sp.*) een soort van sabelsprinkhaan, met deftig blinkend voorhoofd, voor wiens kaken men zich wachten moet, vervolgens nog eenige sprinkhaan-soorten en eindelijk een paar griezelige, ongere vertegenwoordigers van 't spinnengeslacht.

Nu ik mijn gevangenen onder mijn deksels slaags zie raken met al, wat ze maar tegenkomen, lijdt het bij mij niet den minsten twijfel, of ze verslinden, buiten in 't struikgewas verscholen, alle mogelijke prooi, die het toeval hun doet ontmoeten, met evenveel graagte als ze onder 't metalen koepeldak smullen van de gerechten, die mijn hand hun mildelijk voorzet. Bovendien zijn die jachten op groot wild te gevaarlijk, dan dat ze ondernomen zouden worden, door iemand, die er niet mede vertrouwd is.

Diverse soorten van krekels, vlinders, juffers, groote vliegen, bijen en andere insecten van middelmatige grootte, treft men als gewone prooi tusschen de pooten van den bidsprinkhaan aan, maar in mijn volièrès deinst de vermetele jager letterlijk voor niets terug. Treksprinkhanen en wrattenbijters, spinnen en kleinere sprinkhanen, worden met het meeste genoegen gespiest, tusschen de zagen geklemd en smakelijk opgepeuzeld.

Hoe zij zich tegenover een weerbare prooi gedraagt, is de moeite van 't vertellen wel waard.

Niet zoodra heeft hij den grijzen treksprinkhaan onder het gazen gewelf zijner gevangenis bespeurd, of hem vaart een plotselinge schok door de leden; hij neemt een vijandige houding aan, zoo plotseling en zoo dreigend, dat iemand, die zoo iets voor 't eerst ziet, van schrik terugdeinst en een onbekend gevaar vermoedt. 't Gebeurt mij zelf, die er toch wel aan gewoon moest zijn geraakt, nog bij herhaling, dat, als ik er niet op verdacht ben, dit vreemde schouwspel me verrast. 't Is of men plotseling een mageren vogelverschrikker voor zich ziet staan, een soort van duiveltje, dat door een veer uit zijn doosje is gewipt.

De voorvleugels worden schuin buitenwaarts opgeheven, de achtervleugels komen daaronder te voorschijn, ze ontplooiën zich in hun volle breedte en spreiden zich als twee evenwijdige zeilen uit, gelijk een breede helmkam fier op den rug ingeplant. Het eind van 't achterlijf kronkelt zich als de knop van een bisschopsstaf, het rolt zich op en ontspant zich met een geruisch, dat veel gelijkt op dat, hetwelk de adder doet hooren, als hij tot den aanval overgaat. Geheven op zijn vier achterpooten houdt het insect zijn slank bovenlijf in trotsche houding bijna vertikaal omhoog. De rofpooten, die aanvankelijk toegevouwen naast elkaar tegen de borst gerust hebben, zijn thans wijd opengeslagen en laten de oksels onbedekt, die, behalve met eenige parelscertjes, getooid zijn met een donker met wit geogd vlekje. Deze beide oogjes, welke eenigszins doen denken aan die van den pauwenstaart, maken met de fijne ivoorachtige bultjes den krijgstoel uit, die in vredetijd zorgvuldig opgelogen blijft en niet eerder te voorschijn komt dan op 't oogenblik, dat het dier ten strijde trekken zal.

In die zonderlinge houding volgt de sprinkhaan opletend de bewegingen van zijn slachtoffer, het houdt de oogen onafgebroken op hem gericht, tracht hem met zijn blik te bezweren. De bedoeling hiervan is duidelijk: de rofsprinkhaan wil zijn machtige prooi van schrik verlammen, haar weerloos maken, daar zij anders een te krachtigen tegenstand zou bieden.

Of het hem gelukt? Wie zal dat zeggen? Niemand weet, wat er onder den glimmenden schedel van den wrattenbijter, wat achter het uitgestreken gelaat van den treksprinkhaan omgaat, en op hun onbeweeglijke gezichten ontwaart ons oog niet de minste ontroering. Toch is het een feit, dat de bedreigde zich het gevaar bewust is. Hij ziet voor zijn oog een spookachtige gedaante oprijzen, met de klauwen omhoog, gereed om toe te slaan; hij voelt zich in het aangezicht des doods en mist nochtans den moed te vluchten, zolang het nog tijd is. En zoo zien we den koenen springer, die zoo gemakkelijk buiten het bereik der gevreesde klemmen zou kunnen geraken, den bezitter dier prachtige springpooten, op de noodlottige plek blijven, ja zelfs met langzame schreden het gevaar tegemoet loopen. Men heeft dikwijls verhaald, dat kleine vogeltjes onmachtig zijn weg te vliegen, als ze een slang met gapenden muil op zich zien afkomen; zoo iets schijnt ook bij onze acridide het geval te wezen. Zie, daar is hij binnen het bereik van den magnetiseur, de beide haken slaan neder, de klauwen grijpen het arme slachtoffer vast, de dubbele zaag sluit zich, klemt zich samen; de ongelukkige verweert zich: zijn kaken happen slechts lucht; zijn wanhopig gespartel is vruchteloos. Spoedig is zijn lot beslist: de bidsprinkhaan rolt de vleugels — zijn oorlogsvaan — weer op; de normale stand wordt aangenomen en de maaltijd neemt een aanvang.

Bij de jacht op kleiner en minder gevaarlijk wild is de gevechtspositie niet zoo indrukwekkend en wordt in ieder geval slechts voor korten tijd aangenomen. In veel gevallen volstaat hij eenvoudig met het uitwerpen van zijn klemmen. Zoo neemt hij tegenover de bescheiden krekels, die zoowel onder mijn deksels als in vrijheid zijn dagelijks menu uitmaken, nimmer zijn bezweringsmiddelen te baat, maar randt den eersten den besten argeloozen voorbijganger aan.

Bij zijn aanval op een prooi, die ernstigen tegenstand biedt, spelen ook de vleugels een voorname rol. Deze zijn tamelijk groot,

aan den buitenrand groen van kleur, voor het overige kleurloos en doorschijnend met talrijke, overlangsche, waaivormig uitlopende nerven. Fijnere dwarsnerfjes snijden de eerste rechthoekig en doen op deze wijze een netwerk van kleine mazen ontstaan. In den gevechtsstand spreiden de vleugels zich uit, en staan dan als twee evenwijdige vlakken recht over-eind, evenals de vleugels der dagvlinders in rust. Daar langs schuurt met krachtige, vlugge bewegingen het saamgerolde einde van 't achterlijf en doet dat eigenaardige geblaas ontstaan, dat ik zoo even vergeleek bij 't gesis van den adder als hij zich in staat van tegenweer stelt. Om dit geluid na te bootsen heeft men slechts met den nagel over de buitenvlakten der uitgespreide vleugels te krassen.

In een hongerige bui wordt de grijze sprinkhaan, die meestal grooter is dan de Mantis zelf, in twee uur tijds nagenoeg geheel verslonden. Een dergelijke smulpertij vindt in de insectenwereld nauwelijks zijn wedergade. Ik ben er twee- of driemaal getuige van geweest en heb me zelf met verbazing afgevraagd, waar dat gulzige beest al dat voedsel toch wel laten mag en hoe het te zijnen gunste de waarheid van het axioma omkeert, dat een vat noodzakelijk grooter moet wezen dan de daarvoor bestemde inhoud.

Ondanks zijn fijnen puntigen bek, die voor zulk bloederig werk niet geschapen schijnt, verdwijnt het slachtoffer geheel en al, met uitzondering der taai vleugels, waarvan alleen de vleezige basis genuttigd wordt. Terwijl een der klauwen de prooi omkneld houdt, drukt de andere den kop omlaag, waardoor de nek vrijkomt, en in dit onbeschermd, meest kwetsbare lichaamsdeel boort hij zijn puntigen bek en wroet er gedurende eenigen tijd met wellust in rond. Langzamerhand houdt het gespartel van 't gevangen dier op, tengevolge van 't doorsnijden der zenuwstreng en als 't ten slotte een weerloos cadaver is geworden, kan 't bloed-dorstig insect zich rustig aan zijn luguber slachtingswerk wijden.

1) Diese Annahme ist irtümlich. Bei den Griechen bezeichnete das Wort *Mantis* allerdings einen Seher, wenn es männlich angewendet wurde; sie gebrauchten es jedoch auch im weiblichen Geschlecht und verstanden dann eben unser Insekt oder doch eine ganz nahestehende andere Art darunter. (Opmerking v. d. Duitschen vertaler).

EEN MEREL-KWESTIE.

Wrijving van gedachten leidt tot de waarheid.

DE zwarte lijsters of merels genieten tegenwoordig ('t is begin Maart, dat ik dit schrijf) de twijfelachtige eer, in verschillende couranten te worden besproken in berichten, ingezonden stukken en anderszins. Het *Dagblad van Noord-Brabant* is, zoover ik kan nagaan, daarmee begonnen, en allerlei periodieken hebben in hunne kolommen mededeelingen als volgt opgenomen, de een nog wat aangedikt in 't voordeel van den vogel, de ander beweerend, dat de merel zoo'n heilig boontje niet is, en zelfs nesten uit zou halen. Hieronder een bericht van een pro-man:

Verbazend groot is het aantal merels, dat in de laatste maanden gevangen is in de omstreken van Ulicoten (N.Br.). Niet alleen kinderen, doch ook groote menschen houden zich met dit vogelmoorden bezig. In heg of schaarhout wordt een klein net verticaal opgehangen in een sloot of pijp, de vogels worden opgejaagd, vliegen tegen het dunne net aan, raken er in verward, worden gegrepen en gedood. Bij opkooers krijgt men er 7½ cent voor. Honderden merels zijn op die wijze omgebracht. Wij vernamen, dat twee jongens in een schaarbosch ongeveer 100 merels hebben gevangen.

't Is waarlijk te betreuren dat deze vogels, die door hun fraai uiterlijk en door hun heerlijk gefluit aller sympathie ten volle verdienen, zoo worden vervolgd. Bovendien is de merel zeer nuttig voor landbouw, en vooral voor houtteelt, daar hij zich in hoofdszaak voedt met insecten en hunne larven. (Cursiveering van mij).

De gevangen exemplaren zijn meest mannetjes, aangezien de wijfjes ons in de herfst verlaten.

Ik laat er dadelijk op volgen een artikeltje van een voorstander der schadelijkheidstheorie.

Voor enkele dagen kon men in tal van bladen een bericht uit Noord-Brabant lezen omtrent het wegvangen van honderden merels in die streken, hetgeen misschien niet ten onrechte, zeer betreurd werd. Toch is het wellicht niet overbodig, eens mede te deelen, wat we over dezen vogel lezen in een handleiding van K. Bisschop van Tuinen, uitgegeven bij een stel platen van diersoorten, nuttig voor landbouw en houtteelt. Nadat de schrijver vooraf heeft medegedeeld, dat de merel zich bijna uitsluitend voedt met insecten, insectenlarven, wormen en slakken, en in den herfst ook met vlier-, lijster- en jeneverbessen, verhaalt hij: „In sommige streken van Duitschland schijnt deze vogel echter de slechte gewoonte te hebben aangenomen, om jonge vogeltjes uit hun nesten te werpen, ja ze zelfs te verslinden. Geen wonder dus, dat de zangvogels in die streken, waar hij veel voorkomt, sterk in aantal verminderen. Door de kennis van dit feit is indertijd professor Semper, hoogleraar in de

Foto J. Vijzberg.

BROEDENDE MEREL.

lang geen bewijs, dat hij tenminste in die richting nuttig zoude zijn, want onderzoekingen hebben aangetoond, dat de aardwormen zeer nuttige, ja haast onmisbare dieren zijn. En dat hij zich wel eens en enkelen keer aan een kaal vogeljong zou vergrijpen, is helaas ook niet te loochenen, hoewel dat kannibalisme gelukkig vrij zeldzaam voorkomt, en zich meer tot enkele individuen, dan tot 't heele merelgeslacht schijnt te bepalen. Dr. Kurt Floericke, een van Duitschlands beste vogelkenners, geeft als oorzaak van deze ontaarding in zijn „Deutsches Vogelbuch“ (blz. 167) de volgende verklaring: „Die Gartenamsel hat infolge verkehrter Fütterung mit rohem Fleisch leider in manchen Gegenden auch die hässliche Gewohnheit angenommen, die nackten Nestjungen anderer Vögel zu verzehren“, waaruit men dus zou kunnen besluiten, dat de menschen hier zelf schuld hebben. Maar de kneep zit hem toch eigenlijk niet in dat vogeltjesmoorden, och neen, dat laat den meesten menschen vrijwel koud, of daar uit 'n nestje een jong wordt geroofd, dat merken ze niet eens, en als deze en gene er eens niet in de bladen de aandacht op vestigde, zou de zwarte lijster nog steeds een ongeschonden reputatie hebben, mits — en nu komen we aan het

dierkunde te Würzburg, die in het najaar van 1879 in zijn tuin lijsters had geschoten en door zijn tuinman strikken had laten zetten, om ze te vangen — om welke reden hij door zijn buurman Stumpf bij den rechter was aangeklaagd — door de Rechtbank te Würzburg vrijgesproken. De rechter verzocht namelijk aan dr. Kindfleisch, hofraad en professor in de pathologische anatomie, om de Rechtbank in deze zaak als deskundige voor te lichten, en deze geleerde verklaarde toen, dat de zwarte lijster (merel, meerle of geteling) tot de allerschadelijkste dieren moest worden gerekend, omdat hij jonge vogeltjes verslindt en dat zelfs hier en daar — o. a. in Thüringen — waar deze vogel sterk in aantal was toegenomen, de nachtegalen waren veravenen“. (Cursiveering weer van mij).

Indien bovenstaande mededeelingen van dr. Kindfleisch werkelijk op waarheid berusten, zou men ook in ons land om 't wegvangen van merels waarlijk niet behoeven te treuren. Wie kan hier met kennis van feiten meer licht verspreiden? 't Wil er bij ons toch maar niet in, dat de merels van Thüringen of elders in Duitschland zoo verre in „beschaving“ bij de onzen zouden ten achter staan.

Dat ziet er kwaad uit, niet waar?

Voor dat jonge-vogelsverslinden is wel wat griezelig voor zoo'n uitmuntenden zanger, maar ik geloof, dat de zaak wel wat sterk overdreven wordt. Dat een merel niet uitsluitend nuttig is, ja, dat de schaal zelfs naar den schadelijken kant doorslaat, is bewezen, want hoewel de merel een van onze grootste pierenvreters is, net als de zanglijster, is dat nog

Foto R. Kearton.

NEST MET JONGEN VAN DE MEREL.

kardinale punt, de kwestie, waar 't per slot van rekening om gaat — de merel het maar niet zoo bont maakte in onze tuinen. De merel is namelijk dol op bessen en vruchten. Van aardbeien is hij een eerste liefhebber, peren en appels versmaadt hij evenmin, en dan neemt hij, als de tijd er voor is, ook zijn aandeel van kersen, abrikozen, druiven, aalbessen, perziken en alle mogelijke vruchten van wilde planten. Ook zijn er in ons land heel wat menschen, die een broodje verdienen aan de lijstervangst, zooals uit voorgaande berichtjes blijkt. Ge ziet, de zaken staan niet zoo bijzonder rooskleurig voor den merel, wat nog geenszins wil zeggen, dat 't maar beter zou zijn, dat we die schadelijke beesten best zouden kunnen missen.

Neen, al bezorgt de merel ons dan ook niet direct een in 't oog springend nut (hij eet ook een heele massa rupsen, engelingen, bladluizen, enz.), toch mag hij niet gemist worden in het groote orkest, dat zoo'n machtigen, zoo'n onbetaalbaren steun in hem heeft. En dan de stadsmere! Vergeet niet, dat er geen vogel is in onze kleine stadstuinjes, die zoo ijverig en mooi zingt als de merel, en dat wij daarvoor ook wel een en ander voor over moeten hebben. Ik kan dat allemaal niet zoo precies zeggen, en daarom citeer ik hieronder nog eenige regels uit Thijsse's „Intieme Leven der Vogels”, in de hoop, dat gij dan beter zult inzien wat ik bedoel. „Er zijn menschen, die de lijstervangst in het najaar zoo al niet toejuichen, dan toch zonder bezwaar tolereeren, en wel op twee onomstootelijke gronden, waar niets op valt aan te merken, n.l. 1^e er komen ondanks het wegvangen toch hoe langer hoe meer merels en andere lijststers, en 2^e de merels richten schade aan als fruitdieven, misschien ook als knoppenvreters en nestverstoorders, terwijl hun hoofdvoedsel bestaat uit de zoo nuttige wormen. Nu kunnen we de nuttige wormen gerust buiten rekening laten, want die vermenigvuldigen zich zoo snel, en regenerereen zich zoo gemakkelijk, dat al de merels van de wereld het voordeel, dat wij van de wormen hebben, niet kunnen doen verminderen.

Alles met alles is het met de merel hoogstwaarschijnlijk als met zoovele andere vogels: hij is soms nuttig, soms schadelijk, zoodat het voor onze rechtstreeksche stoffelijke belangen misschien onverschillig is, of hij leeft of niet (cursiveering van mij). Ik zeg „misschien”, want ik geloof, dat ten slotte alle dieren nuttig zijn.

Bij een dergelijk onverschillig evenwicht geeft de minste aanraking den doorslag. Die wordt in dit geval gegeven door de omstandigheid, dat jongens plezier hebben in 't lijstervangen, en dat arme arbeiders er een kleine extra-verdienste mee kunnen verwerven.*)

Maar er is ook een doorslag mogelijk in een andere richting. De merel is een vogel vol gratie en activiteit, een sieraad van onze bosschen en velden. De merel is een zangvogel van buitengewone begaafdheid, een solist van den allereersten rang en een onmisbare steun in 't groote vogelorkest.

Als je van zoo'n vogel nu nog vergt, dat hij op den koop toe ons nog tastbare voordeelen verschaft, dan staat dat ongeveer gelijk met den eisch, dat onze groote virtuozen onder de menschen de kost zouden moeten verdienen met kousen stoppen of schoenlappen....”

En na den merel geschetst te hebben als een van onze beste zangers, met een geluid „zoo groot en imposant als nooit en nergens anders te hooren is, noch in kerken noch in concertzalen, dat krachtig is als de storm en de zee, maar veel rijker van toon” zegt de heer Thijsse:

„Ge ziet nu, hoe onmogelijk het is, om zulke dieren een heelen nacht den doodstrijd te doen ondergaan in een paardeharen strik, hoe kannibaalsch het is, om ze te eten. De ornithologie of de tuinbouwbelangen hebben hiermede niets uit te staan, maar iets, dat veel beter en hooger is: ons gevoel voor de onbegrijpelijke en onnaspeurlijke grootheid en schoonheid van de schepping”.

Moet ik nog een beroep doen op uwe medewerking, lezers en lezeressen, om deze mooie vogel, die hoezeer de mensch hem

Foto A. Burdet.

DRINKENDE MEREL.

ook vervolgt, zich toch van jaar tot jaar algemeener en vrijer in onze tuinen vertoont, en daarvan een der grootste sieraden uitmaakt (want is er een gazon denkbaar zonder merel), zooveel mogelijk te sparen en hem het leven gemakkelijker te maken?

Ik geloof het niet. Me dunkt, ieder weldenkend en beschaafd mensch, en vooral hij, die den merel van nabij kent, moet het het wel met 's heeren Thijsse's woorden eens zijn, en zal er naar handelen.

Dat zij zoo.

A. B. WIGMAN.

*) In de Tweede Kamer bracht onze zanger het er niet beter af, en vooral de actie van de heeren Van Veen en Scheurer tegen de lijstster ontaardde, zoo schreef het „Vaderland”, in een vervolging, minstens zoo erg als die waaraan hunne en onze voorvaders in den Spaanschen tijd blootstonden. Toen ging het te vuur en te zwaard. De heeren Van Veen en Scheurer vervolgd met geweer en strop.

Nadat hun gebleken was, dat door hun amendement om de lijstster aan de bescherming der Vogelwet te onttrekken en haar onder het „klein wild” van de Jachtwet te rekenen, het doel (het toelaten van het lijststerstrikken in Gaasterland en elders) niet bereikt werd, aangezien de Jachtwet geen strikken van wild toelaat, — hebben zij de vervolging van de arme zangers in een andere richting geleid.

Een door hen ingediend nieuw amendement beoogt gedurende 5 jaren na het in werking treden der aanhangige Vogelwet, in gemeenten, die bij algemeenen maatregel van bestuur zullen zijn aan te wijzen en gedurende een desgelijks bij algemeenen maatregel van bestuur te bepalen tijd het vangen van lijststers door strikken, die niet lager gesteld zijn dan één meter boven den grond, toe te staan.

Die bepaling van „één meter boven den grond” vereischt nadere toelichting.

De lijstster huppelt bij voorkeur op den grond rond, vooral onder heesters en struikgewas, waar men haar dikwijls ijverig bezig kan zien met op haar parmantige manier, de pootjes schoor gezet om meer kracht uit te oefenen, eenige regenwormen uit den grond te halen. Liet men nu toe, de strikken op den grond of lager dan één meter van den grond te plaatsen, dan was het derhalve spoedig met alle lijststers en ook met 't lijststerstrickersbedrijf gedaan. De bepaling heeft dus ten doel, te zorgen, dat de moord geen totale uitmoording wordt. Er moeten er nog wat overblijven om later vermoord te worden.

Denk u nu eens even den aardigen vogel, die daar rondhuppelt onder de struiken. Zooeven heeft hij op een tak zijn lied gezongen uit volle borst. Nu is hij neergedaald tusschen de struiken, om wat voedsel te zoeken.

Spring niet op om rupsen van de onderzijde der bladeren te vangen. Wees voorzichtig bij het terugkeeren naar den tak waar gij uw afgebroken lied wilt gaan voortzetten. Wees voorzichtig. Tusschen de struiken, te beginnen bij I. M. van den grond, omringen u de doodelijke van Veensch-Scheureaansche strikken. Misschien is er één bij uw nest gespannen, zoodat ge er in geraakt als ge uw jongen komt voederen. Mogelijk is het takje, dat voor uw van liederen overvloeiend snaveltje hangt, een verraderlijk uit een buigzame twijg gevlochten strik. Pas op!

Aldus „Het Vaderland”.

Men weet, dat intusschen het amendement is aangenomen. Onze aardige zangers zijn geworden slachtoffers van de districtsbelangen!

OVERSTROOMD PARK.

Hè, wat een water! — In weerspiegling, stil,
Ligt het kasteel in d' overstromden tuin.
Boomgroepen hangen neer, waaspurprig-bruin.
Als staand omlaag tegen fel blauw. 't Is kil

Maar prachtig voorjaarsweer. Met kreten schril —
Waar over stallen heft één eik de kruin —
Groeten spreuwen elkander. Licht valt schuin
Over een leien dak. Koud voor April!....

Langs 't overgolfd gazon in heesterrand
Staan voorjaarskindren, of zij maar eens baadden.
En gele dotterbloemen, diep in 't nat,

Doen, of 't zijn nénuphars. En dàar het pad
Moet loopen. Aan dat brughek kun je raden,
Dat daar 's de beek, die 't brugje overspant.

J. H. DE VEER.

Foto A. Burdet.

MEREL.